

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та
туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин

«До захисту»

Зав. кафедрою:

Рег № _____

проф. Голіков А.П.

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ В ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ ІТАЛІЇ В УМОВАХ ЇЇ ЧЛЕНСТВА В ЄС

(випускна робота магістра)

Виконав:
студент 5 курсу
Група УО-52

О.О. Гончаров

Науковий керівник:

Ю.П. Грицак

Харків 2009

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬО- ТОРГІВЕЛЬНОГО ОБОРОТУ КРАЇНИ	6
1.1. Вживані показники в статистиці	6
1.2. Використання індексів цін в міжнародній торгівлі	8
1.3. Показники ефективності зовнішньоторговельної діяльності.....	16
1.4. Висновки до першого розділу	24
Розділ 2. СУЧАСНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ІТАЛІЇ	26
2.1. Основні макроекономічні показники Італії.....	26
2.2. Товарна і географічна структура експорту	32
2.3. Товарна і географічна структура імпорту	40
2.4. Динаміка економічного розвитку і структурні зрушення в економіці Італії	43
2.5. Висновки до другого розділу	47
Розділ 3. ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ІТАЛІЇ.....	49
3.1. Проблемні питання в зовнішньоторговельному секторі Італії	49
3.2. Оцінка перспектив розвитку зовнішньої торгівлі Італії	54
3.3. Зміни в структурі зовнішньої торгівлі	61
3.4. Перспективи розвитку зовнішньо-економічних зв'язків Італії і України	63
3.5. Висновки до третього розділу	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	71
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Актуальність, цілі і завдання даної магістерської роботи, будуть визначені наступними положеннями. В останні два десятиліття Італія приєдналася до низки найбільш розвинених країн. Різко в порівнянні з національним виробництвом виріс експорт італійських товарів. Доля Італії в світовому експорті досягла в 2008 році 7 %, а в 1998 році вона складала 3,2 %. За темпом зростання частки світового експорту серед ведучих країн Італія поступаються лише Японії. За зростанням продуктивності праці і доходу на душу населення країна поступається Японії і Кореї.

Досвід Італії особливо цікавий з кількох причин. Компанії цієї країни лише в окремих випадках мають конкурентні переваги в декількох галузях. Країна, яка відома хаосом в уряді, низькою якістю телефонного зв'язку та інших громадських послуг, неефективними державними підприємствами і постійними субсидіями. Італія - одна з країн, до якої в спадок дісталася дуже мало вигідних факторів виробництва. Їй доводиться імпортувати значну частку енергоресурсів та сировини, вона навіть є чистим імпортером продовольства.

На сьогоднішній день традиційною і найбільш розвиненою формою міжнародних економічних відносин виступає міжнародна торгівля, на яку припадає близько 80 відсотків всього об'єму міжнародних економічних відносин, тому актуальність даної теми є безперечним фактом.

Сьогодні міжнародна торгівля є найголовнішою формою зв'язку між товаровиробниками різних країн, що виникає на основі міжнародного розподілу праці, і яка виражає їх взаємну економічну залежність, а також є процесом купівлі і продажу, який здійснюється між покупцями, продавцями і посередниками в різних країнах.

Для будь-якої країни роль зовнішньої торгівлі важко переоцінити, оскільки економічний успіх будь-якої країни світу сьогодні залежить від зовніш-

ньої торгівлі. Ще жодній країні не удалося створити здорову економіку, яка ізолюється від світової економічної системи.

Метою даної роботи є ретроспективна і перспективна оцінка змін в структурі зовнішньої торгівлі Італії.

Завдання роботи:

- ✓ вивчення методики аналізу зовнішньоторгівельного обороту країни;
- ✓ оцінка рівня економічного розвитку країни, її місця в світі;
- ✓ ретроспективний аналіз товарної і географічної структури експорту і імпорту;
- ✓ виявлення проблемних питань в зовнішньоторгівельному секторі;
- ✓ розрахунок показників ефективності зовнішньої торгівлі Італії;
- ✓ оцінка перспектив розвитку зовнішньої торгівлі Італії.

Об'єктом дослідження є зовнішня торгівля Італії.

Предметом дослідження є механізми і методи підвищення показників ефективності зовнішньоторгівельного обороту країни.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою роботи є структурно-функціональний підхід до пізнання явищ і процесів в сучасній світовій економіці. Сучасні методи і засоби пізнання зокрема: логічний, порівняльний, структурний, цільовий, статистичний.

Статистичну і методологічну основу роботи складає офіційна інформація, зокрема, Світового Банку, ООН, МВФ, ЮНКТАД, Держкомстату України. У роботі широко використані окремі положення з наукових публікацій зарубіжних і вітчизняних авторів, спеціальних періодичних видань.

У роботі використовувалися аналітичні і статистичні методи досліджень. Значення економіко-статистичних методів аналізу визначається великою роллю, яку відіграє зовнішня торгівля в економічному розвитку нашої країни.

Теоретичною і методологічною основою роботи є торгівельно-економічні закони і нормативні акти, публікації, друкарські періодичні видання, питанням займалися найвидатніші зарубіжні і вітчизняні вчені такі як М. Абрамовіца, В. Баумоля, М. Бунчука, З. Глазьева, Е. Денісова, А. Дагаєва,

Ч. Джонсона, Н. Іванової, Л. Канторовіча, Р. Нельсона, І. Парку, Н. Розенберга, П. Ромера, Б. Санто, Р. Солоу, З. Кермо, Б. Твісса, З. Уїнтера, Р. Фостера, Д. Фрідмена, Д. Фурмана, А. Голіков, Н. Шелюбської, Ф. Шерера, Й. Шумпетера та ін.

Визначення важливості поліпшення зовнішньоекономічних зв'язків між країнами світу, розвитку міжнародної торгівлі, в подальшому створить цілу низку значних переваг в світовій торгівлі. До них можна віднести:

- ефективне використання наявних в країні ресурсів;
- залучення до світових досягнень науки і техніки;
- здійснення структурної перебудови своєї економіки в стислі терміни;
- задоволення різних потреб населення країни.

В зв'язку з цим значний інтерес представляє, як вивчення чинників конкурентоспроможності окремих країн на світовому ринку, так і об'єктивних закономірностей розвитку світової торгівлі. На прикладі Італії, Україна, що встала на шлях створення розвиненої ринкової економіки і орієнтована на активну участь в світовій торгівлі, може знайти для себе відповіді на низку питань у сфері міжнародної торгівлі.

Робота складається зі вступу, 3 розділів, містить 81 сторінок тексту, 18 таблиць, 5 додатків. Список літератури складається з 46 джерел.

РОЗДІЛ 1. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНОГО ОБОРОТУ КРАЇНИ

1.1. Вживані показники в статистиці

Статистика зовнішньої торгівлі є галузевою статистикою і нерозривно пов'язана з економічною статистикою. Термін «статистика» (лат. status) означає положення, стан явищ, речей. Особи, зайняті в цій галузі, отримали назву *statista* (статист), тобто знавець державних справ. У наукову літературу термін «статистика» увійшов в XVIII столітті в значенні державознавства, тобто сукупності знань, що характеризують державний пристрій, визначають його добробут тощо.

Нині під статистикою зазвичай розуміють сукупність цифрових показників, що характеризують різні сторони суспільно-економічного життя, включаючи галузь виробництва, споживання, культури, побуту, медицини, права, зовнішньої торгівлі, а також сукупність теоретичних принципів, правил цифрового освітлення суспільних явищ і процесів.

Статистика — потужне знаряддя соціального пізнання. В даний час немає, напевно, жодної області діяльності, де б не застосовувалася статистика. Її значення для вивчення життя суспільства величезне. У зарубіжній літературі статистику порівнюють з очима, які необхідні людині для орієнтації в природній середі. Без статистичного висвітлення суспільно-економічного життя суспільство не може орієнтуватися у виборі правильних рішень. При цьому статистика виконує дві основні функції: інформаційну (описову) і аналітичну (пояснювальну) [30].

Інформаційна функція статистики полягає в характеристиці за допомогою чисел (статистичних даних) тієї або іншої ситуації, наприклад рівня безробіття, рівня захворюваності на виробництві, кількості і вартості автомобілів, що імпортуються, рівня народжуваності, смертності, середньої тривалості життя, середнього числа забитих голів у футболі і так далі.

Без статистичних даних неможливо визначити явище. Проте наявності статистичних даних недостатньо для повної характеристики явища, необхід-

ний статистичний аналіз, який встановлює тенденції і закономірності зміни явища. Таким чином, аналітична функція з властивими статистиці як науці методами є найважливішою функцією статистики.

Інколи на питання, що таке статистика, приводять вислів Б. Дізраелі: «Є три роди брехні: брехня, зухвала брехня і статистика». Цим підкреслюється, те що за допомогою статистики можна довести все, що завгодно. Таке уявлення є, звичайно, дуже перебільшеним, проте поза сумнівом, в окремих випадках статистичні методи можуть застосовуватися і з цією метою. Отже головним завданням і призначенням статистики є розкриття проблем, з якими суспільство стикається в даний час.

Таким чином, у визначенні статистики підкреслено три найважливіші моменти:

По-перше, статистика як наука — необхідний інструмент у вивченні та описі суспільних процесів. Тому статистику називають наукою суспільною.

По-друге, статистика вивчає не одиничні явища, а масові суспільні явища і процеси, тобто ті, в яких бере участь безліч індивідуальних незалежних елементів або окремі явища, які спостерігаються багато раз в просторі або в часі. Наприклад, зовнішня торгівля товарами — масовий процес, оскільки в ньому бере участь безліч товарів, безліч партнерів і безліч інших елементів. Або, наприклад, дорожньо-транспортні події, які реєструються в різних місцях або в різний час, — це масове явище.

По-третє, статистика досліджує кількісну сторону явищ в нерозривному зв'язку з їх якісною стороною. Кількість і якість в статистиці виступають як дві сторони єдиного. Явища і процеси в статистиці вивчаються за допомогою статистичних показників, які є кількісною оцінкою конкретних властивостей (якостей) явища, що вивчається [30].

Предмет статистики зовнішньої торгівлі країни полягає у вивченні кількісних і якісних сторін явищ і процесів, що відбуваються тільки в області зовнішньоторгівельної діяльності. Предметом статистики зовнішньої торгівлі є товарообіг країни, тобто вивіз товарів за кордон (експорт) і ввезення товарів

із-за кордону (імпорт), а також міжнародна торгівля — експорт і імпорт. Причому дані про міжнародну торгівлю формуються після відповідної обробки статистичних даних зовнішньоторгівельної статистики окремих країн.

Під міжнародною торгівлею розуміється обмін товарами і послугами між державами. Міжнародна торгівля є в даний час основною формою міжнародних економічних відносин, в якій опосередковують багато інших форм цих стосунків. Зокрема, розвиток міжнародної науково-технічної співпраці, спільної виробничої діяльності, міжнародної спеціалізації і кооперації виробництва знаходять віддзеркалення в розширенні обміну товарами і послугами між країнами.

Методом в будь-якій науці, у тому числі і в статистиці, є спосіб дослідження предмету, в основі якого лежать наступні стадії: масове статистичне спостереження; статистичне зведення й угруповання даних; обчислення узагальнюючих показників та їх економіко-статистичний аналіз.

Всі стадії переслідують одну мету — виявити закономірність явищ, які вивчаються. [30]

1.2. Використання індексів цін в міжнародній торгівлі

Можна виділити дві групи проблем, вирішення яких сприяє ефективно-му розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. По-перше, це проблеми, шляхи, вирішення яких в принципі відомі, але вимагають певних економічних, організаційних і технічних заходів, як на рівні всього народного господарства країни, так і на галузевому рівні. До їх числа відносяться: вдосконалення системи управління, поліпшення структури зовнішньоторгівельного обороту, розвиток високоефективних форм зовнішньоекономічних зв'язків, посилення дії зовнішньої торгівлі на прискорення науково-технічного прогресу, підвищення ефективності виробництва в країні. По-друге, це чисто теоретико-методологічні проблеми, вирішення яких направлене на розробку методів аналізу ефективності зовнішньоекономічних зв'язків. Цілком очевидно, що вибір конкретних шляхів вирішення першої групи проблем робить необхід-

ним ретельний економічний аналіз на достатній базі точних економічних показників. В зв'язку з цим велику роль відіграють кількісні показники, зокрема, у виявленні кількісного впливу окремих чинників на розвиток зовнішньої торгівлі країни. Проте аналітичне значення цих показників багато в чому залежить від досконалості вживаної методології їх розрахунку. Одним з ефективних методів, який сприяє рішенню вказаної задачі, є індексний метод.

Серед вчених, які досліджували індексний метод в аналізі зовнішньої торгівлі можна назвати С. Е. Адамова, Р. І. Бакланова, Би. І. Карпенко, В.Л. Сельцовського, Л.С. Казінца, Н. С. Перегудова, З. М. Югенбурга, Т. Отто, Р. Гротте, І. Хорськи та інші.

Індексами називають (латинське слово “index” означає показник, показчик) відносні показники зміни економічних явищ в часі або в просторі. Визначення показує дві особливості індексів статистичних показників. По-перше, при розрахунках індексів абстрагуються від абсолютного розміру явища. У зв'язку з цим індексні розрахунки необхідно доповнювати обчисленнями абсолютних розмірів змін економічного явища, яке вивчається. По-друге, не будь-яка відносна величина є індексом, а лише та, яка характеризує зміну економічних явищ в часі або в просторі (територіальні індекси). Тому такі відносні величини, як товарна структура експорту і імпорту, питома вага груп країн загалом зовнішньоторговельному обороті країни за певний період часу, хоча і є відносними показниками, але не є індексами, оскільки не характеризують зміну явища, яке вивчається, ні в часі, ні в просторі.

Практично індекси визначаються як для простих, так і для складних явищ. У зв'язку з цим розрізняються індивідуальні і спільні, або зведені, індекси. Індивідуальний індекс характеризує зміна окремих елементів складного явища. Обчислення такого індексу не представляє яких-небудь труднощів і проводиться шляхом ділення однієї величини на іншу. Індивідуальні індекси застосовуються досить часто. Проте в економічному аналізі набагато більше поширення мають індекси, які характеризують зміну явища в цілому, тобто зведені індекси [15].

В процесі економічного аналізу можуть використовуватися різні індексні форми: агрегатна з постійними і змінними вагами (фіксованими величинами), середньогармонічна і середньоарифметична. Найбільш споживаною формою індексів є агрегатна форма. Важливе значення при зчисленні індексів має вибір бази — періоду, в порівнянні з яким досліджується зміна явища, що вивчається. Залежно від цього існують два способи розрахунок індексу — базисний і ланцюговий. Якщо звітні величини за лаву періодів або за один період піддаються порівнянню з яким-небудь одним постійним періодом, прийнятим за 100%, то в цьому випадку індекси називаються базисними. Індекси, розраховані шляхом порівняння звітної величини з даними за попередній період, називаються ланцюговими. Від ланцюгового індексу можна перейти до базисного для цього необхідно послідовно перемножити показники ланцюгового індексу. У свою чергу, розділивши два базисні індекси, можна отримати ланцюговий індекс. У зовнішньоторгівельній статистиці прийнято позначати індивідуальну ціну товару p , а його кількість q . Спільна вартість експортованого (імпортованого) товару визначається як добуток ціни на кількість товару, а вартість всіх товарів виражається формулою: $\sum p \cdot q$, де \sum — знак суми. На практиці найбільше вживання отримали агрегатні звітні індекси цінності (вартості), фізичного об'єму і середніх цін. Ці індекси розраховуються по формулах:

$$I_{cm} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_0} ; (1) \quad [15, \text{с.113}]$$

$$I_{\phi.o} = \frac{\sum p_0 q_1}{\sum p_0 q_0} ; (2) \quad [15, \text{с.113}]$$

$$I_{cp.u} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1} , (3) \quad [15, \text{с.115}]$$

де I_{cm} — індекс вартості; $I_{\phi.o}$ — індекс фізичного об'єму; $I_{cp.u}$ — індекс середніх цін; p_0 и p_1 — ціна одиниці товару в базисному і звітному періоді; q_0 и q_1 — кількість товару в базисному і звітному періоді.

Ці індекси знаходять вживання в зовнішній торгівлі для розрахунку впливу двох чинників на спільну вартість експорту і імпорту, зміни цін і фізи-

чною об'єму. Індексом вартості є співвідношення вартості експортованих або імпортованих товарів за звітний і базисний періоди часу в поточних цінах. Зчислення цього індексу не представляє проблеми і проводиться на основі наявних даних за звітний і базисний періоди. На величину індексу вартості впливають зміни у фізичному об'ємі товарів, що експортуються або імпортується, зміни в цінах на товари, а також структурний чинник. Для визначення впливу зміни фізичного об'єму і цін на спільне збільшення товарообігу зовнішньої торгівлі розраховують індекси фізичного об'єму і індекси середніх цін.

Для числення індексу фізичного об'єму (формула 2) вплив зміни цін на цей індекс виключається шляхом оцінки експорту або імпорту товарів в звітному і базисному періоді по одних і тих же постійних (зіставним) цінах одного періоду (базисним цінам). Отриманий таким шляхом індекс дозволить відповісти на питання про зміну в звітному періоді вартості експорту (імпорту) в порівнянні з базисним періодом у разі, коли ціни на товари, що експортуються (що імпортується), залишалися б без змін.

Для числення індексу середніх цін (формула 3) зіставляється звітна вартість експорту (імпорту) з вартістю звітної кількості експортованих товарів по цінах базисного періоду. Індекс середніх цін указує на зміну вартості експорту (імпорту) за рахунок зміни цін (при постійному фізичному об'ємі товарів). Використані формули (1-3), по яких були розраховані індекси, називаються агрегатними (від слова “агрегат” — сполучений, зібраний). У чисельнику і знаменнику цих формул сполучені несумірні кількості різних товарів (нафта, газ, вугілля тощо). Проте за допомогою вартісної оцінки стало можливе порівняння цих товарів.

При розрахунку індексів фізичного об'єму і середніх цін можна застосувати принцип елімінірування, суть якого в наступному: приймаються незмінними всі компоненти складного явища, що становлять, окрім досліджуваного. Цим усувається (елімінується) їх вплив. Так, при розрахунку індексів фізичного об'єму усунений вплив зміни цін, тобто, ціни прийняті незмінними, а

при розрахунку індексу середніх цін усунений вплив зміни фізичного об'єму. Ті величини які в розрахунках індексів за певний період часу залишаються незмінними (у індексі фізичного об'єму і в індексі середніх цін), називаються вагами, а інколи фіксованими величинами. Те, що зіставляється в індексі, називається індексованою величиною. У індексі середніх цін індексованою величиною є ціна товару, а в індексі фізичного об'єму — кількість товару.

В цілях забезпечення взаємозв'язку індексів (2 і 3) тобто з постійними вагами (), можна виразити наступною формулою:

$$\frac{\sum p_0 q_1}{\sum p_0 q_0} \cdot \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_0} \quad (4) \quad [15, \text{с.114}]$$

тобто добуток індексу фізичного об'єму на індекс середніх цін дозволить обчислити індекс вартості:

$$I_{ct} = I_{\phi.o} \cdot I_{c.ц} \quad (5) \quad [15, \text{с.115}]$$

Система взаємозв'язаних індексів дає можливість перевірити правильність розрахунку окремих індексів, кількісно визначити чинники, що вплинули на збільшення товарообігу, а також, що важливе, по двох відомих індексах знайти величину невідомого. Цей взаємозв'язок має велике практичне значення так, як в статистичних публікаціях про зовнішню торгівлю приводяться вартісні підсумки про зовнішню торгівлю в поточних цінах і дані про зростання фізичного об'єму. Для розрахунку агрегатних індексів необхідно мати дані про кількість і вартість товарів в звітному і базисним періодах. В разі відсутності частки вказаних даних використовуються середні індекси середньоарифметичні і середньо гармонічні. Середні індекси — це індекси, обчислені як середня величина з індивідуальних індексів. Агрегатний індекс фізичного об'єму може бути перетворений в середньоарифметичний:

$$I_{\phi.o} = \frac{\sum p_0 q_1}{\sum p_0 q_0}, \quad i_{\phi.o} = \frac{q_1}{q_0} \quad (6) \quad [18, \text{с.111}]$$

звідси $q_1 = i_{\phi.o} \cdot q_0$ де $i_{\phi.o}$ — індивідуальний індекс фізичного об'єму.

Замінивши у формулі (6) q_1 на $i_{\phi.o} \cdot q_0$ на, отримаємо формулу середньоарифметичного індексу фізичного об'єму:

$$I_{\phi.o} = \frac{\sum p_0 q_1}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum p_0 i_{\phi.o} q_0}{\sum p_0 q_0} \quad (7) \quad [18, \text{з. 116}]$$

Таким чином, середньоарифметичного індексу фізичного об'єму є середньою арифметичною з індивідуальних індексів фізичного об'єму, зважених за вартістю експорту або імпорту товарів базисного періоду ($q_0 p_0$). Замінивши у

формулі агрегатного індексу середніх цін $I_{cp.u} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1}$ величину p_0 рівною

їй величиною $\frac{p_1}{i_{cp.u}}$, отримаємо формулу середньо гармонічні індексу цін:

$$I_{cp.u} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum \frac{p_1 q_1}{i_{cp.u}}} \quad (8) [18, \text{с. 114}]$$

Ще в 1980-і роки Сельцовським була вдосконалена методологія розрахунку індексів і розроблена нова методологія числення індексів фізичного об'єму і цін зовнішньої торгівлі. Вдосконалення методології полягало у ряді напрямів. Перший напрям вдосконалення індексного методу полягав в здійсненні переходу від розрахунку базисних індексів до ланцюгових. Як вже наголошувалося, важливе значення для індексного аналізу має вибір періоду, в порівнянні з яким досліджується зміна явища, яке вивчається. Залежно від цього розраховується базисний або ланцюговий індекс.

Слід зазначити, що у ряді випадків базисний метод не може бути застосований із-за неможливості асортиментної зіставності товарів в тривалих періодах, особливо в товарних групах з високим ступенем обробки. У цьому головний недолік базисного методу розрахунку індексів, який посилюється із збільшенням розриву в часі між поточними і базисними періодами: з'являються нові товари, яких не було в базисному періоді, і, навпаки, ті товари, які експортувалися (імпортувалися) в базисному періоді, відсутні в поточному. Це зменшує кількість товарів, що беруть участь в розрахунку, і знижує його точність. Ланцюговий метод значно збільшує, показність (репрезентативність) розрахунку в порівнянні з базисним. Тому точніше виявлення впливу

окремих чинників на розвиток зовнішньої торгівлі буде досягнуте при розрахунку індексів ланцюговим методом.

Слід зазначити, що методологічні положення за статистикою ООН передбачають розрахунок індексів як ланцюговим, так і базисним методом. У практиці економіко-статистичного аналізу зовнішньої торгівлі важливим питанням є перехід від ланцюгових індексів до базисних і, навпаки базисних до ланцюгових. Значення цього питання полягає в необхідності визначення не лише зміни фізичного обсягу зовнішньої торгівлі за проміжок в декілька років, але і фінансових наслідків зміни цін при розрахунках ланцюговим методом. Перехід від ланцюгових індексів до базисних в більшості країн здійснюється шляхом послідовного перемножування зведених агрегатних індексів експорту (імпорту) за кожен рік. Базисний індекс середніх цін знаходиться похідним шляхом — діленням базисного індексу вартості за відповідний період на знайдений базисний індекс фізичного об'єму за той же період. Крім того, ці розрахунки вірні при незмінній товарній і географічній структурі впродовж декількох років, що, як правило, не зустрічається в зовнішній торгівлі.

Слід підкреслити, що зміни в структурі зовнішньої торгівлі значно більші, ніж в структурі виробництва і споживання. Унаслідок наявності структурних зрушень добуток індексів не лише зі змінними, але й з постійними вагами не дорівнюватиме базисному індексу. Для точнішого розрахунку необхідно перерахунок ланцюгових індексів в базисних проводити в розрізі кожної товарної групи і груп країн. Базисні ж індекси в цілому для експорту і імпорту в цьому випадку визначаються як середньозважені з базисних індексів товарних груп. Другий напрям вдосконалення індексного методу полягав в поліпшенні відбору товарів для розрахунку індексів. Розрахунок індексів в зовнішній торгівлі проводиться, як вже було відмічено, на основі середніх цін набору товарів.

У світовій статистиці використовуються два основні методи розрахунку зміни цін. Перший метод полягає в розрахунку цін на товари представники,

точно визначені по асортименту сорту і якості. Отриманий індекс називається індексом цін. Другий метод полягає в розрахунку середніх цін для певних товарних позицій товарної номенклатури зовнішньої торгівлі. Середня ціна кожного товару знаходиться шляхом ділення вартості цього товару на його кількість, узятую із статистичних звітів по зовнішній торгівлі. При розрахунку індексів зовнішньої торгівлі в світовій статистиці застосовується як перший, так і другий методи. Але перший метод не знайшов поширення із-за високої працездатності.

Переваги методу середніх цін наступні: 1) невелика вартість дослідження; 2) простота розрахунку; 3) можливість розробки й отримання різноманітних даних за короткий строк (квартал); 4) високий відсоток обхвату товарів (репрезентативності). З метою вдосконалення числення індексів методом середніх цін в світовій статистиці зовнішньої торгівлі відбір товарів для розрахунку з 1977г. почав здійснюватися по товарних субпозиціях (товари з семизначними шифрами ЕТН) і лише за відсутності в звітності розшифровки товарів по субпозиціях бралися товарні позиції (товари, що мають п'ятизначні шифри ЕТН). Вплив структурних зрушень на індекс середніх цін визначається як відношення індексу середніх цін з врахуванням впливу структурних зрушень, тих, розрахованого по п'ятизначній позиції, до індексу середніх цін без врахування впливу структурних зрушень, тобто розрахованому по семизначних субпозиціях, що входять до складу позиції можна розрахувати по формулі:

$$I_{стр} = \frac{\sum p_0 q_1}{\sum q_1} : \frac{\sum p_0 q_0}{\sum q_0} \quad (9) [15, с.115]$$

де $I_{стр}$ – індекс структурних зрушень.

Якби індекс середніх цін розраховувався по укрупненій позиції, що має п'ятизначний шифр ЕТН те структурні зрушення спотворили б індекс середніх цін. Перехід до розрахунку індексів по субпозиціях (товарам, що мають семизначний шифр ЕТН), тобто по найбільш деталізованій товарній номенклатурі, в значній мірі усунув вплив товарних структурних зрушень на звідний

індекс середніх цін зовнішньої торгівлі. Поряд з усуненням впливу структурних товарних зрушень на зведені індекси середніх цін зовнішньої торгівлі була проведена значна робота по виявленню впливу структурних змін на зведені показники розвитку цієї важливої галузі національної економіки.

Це з'явилося третім напрямом вдосконалення індексного методу. На індекс середніх цін впливають не лише структурні товарні зрушення, але і географічні, тобто зміни в розподілі експорту (імпорту) товарів по країнах, події в звітному періоді, а також асортиментні, вплив яких практично не можна усунути. Тому поважно виявляти ці впливи, які бувають вельми істотні для звідних індексів середніх цін, темпів зростання зовнішньої торгівлі у вартісному вираженні, а отже, для показників її ефективності.

1.3. Показники ефективності зовнішньоторговельної діяльності

Вдосконалення аналізу ефективності зовнішньої торгівлі особливо актуально в умовах постійного зростання впливу зовнішньоекономічних зв'язку країни на її економіку. В зв'язку з цим підвищення ефективності зовнішньої торгівлі — найважливіший чинник економії праці і матеріальних ресурсів країни.

В той же час на практиці поки не використовується такий важливий важіль поліпшення аналізу ефективності зовнішньої торгівлі, як аналіз чинника показників ефективності.

Під ефективністю зовнішньої торгівлі зазвичай розуміють економію суспільної праці, що отримується в народному господарстві країни в результаті експорту продукції, національні витрати на виробництво якої нижче інтернаціональних, і імпорту, витрати на виробництво якої вище інтернаціональних.

Це так званий прямий ефект від імпорту і експорту, але існує ще непрямий ефект, який виявляється в позитивному впливі зовнішньої торгівлі, що вона надає на економічний розвиток країни в цілому, у тому числі на прогресивні зміни народногосподарських пропорцій, підвищення промислового потенціалу, технічній оснащення народного господарства і так далі

Ефективність будь-якої діяльності виражається в зіставленні досягнутих результатів з проведеними витратами. Для «зовнішньої торгівлі результатом вивозу є валютна виручка від експорту, а витратами на нього — витрати праці на виробництво експортних товарів.

Враховуючи це, показник ефективності експорту можна виразити наступною формулою:

$$\mathcal{E}_\text{э} = \frac{B_\text{э}}{Z_\text{э}} \quad (10) \quad [15, \text{с.113}]$$

де $\mathcal{E}_\text{э}$ — ефективність експорту товару; $B_\text{э}$ — валютна виручка від експорту (інтернаціональна вартість); $Z_\text{э}$ — витрати праці на виробництво товару (національна вартість).

Результатом імпорту є економія національних витрат праці на імпорті товарів замість їх власного виробництва.

Показник ефективності імпорту визначається по формулі:

$$\mathcal{E}_\text{и} = \frac{Z_\text{и}}{B_\text{и}} \quad (11) [15, \text{с.113}]$$

де $\mathcal{E}_\text{и}$ — ефективність імпорту; $Z_\text{и}$ — можливі витрати праці, необхідні для власного виробництва імпортного товару (національна вартість); $B_\text{и}$ — витрати валюти на імпорт (інтернаціональна вартість).

Як відомо, витрати суспільної праці не підраховуються безпосередньо робочим часом, витраченим на виробництво товару, а виражаються через систему внутрішніх цін. У свою чергу, внутрішні ціни з ряду причин, перш за все в умовах державної централізованої керованої економіки, можуть значно відрізнятися від величини вартості і, отже, від суспільно необхідних витрат праці [18].

Через це при розрахунку ефективності експорту або імпорту дуже важливим є забезпечення відповідності вартісної оцінки величини витрат на виробництво товарів суспільно необхідним витратам.

Впродовж багатьох років думки економістів про вибір методу оцінки внутрішніх витрат розходилися: одні пропонують визначати витрати праці па виробництво товарів собівартістю, інші — цінами внутрішніми оптовими, ві-

льними відпускними цінами підприємств, повними внутрішніми цінами експортного товару, треті приведені витратами.

Кожен з цих методів оцінки має свої недоліки і дає наближене вираження суспільно необхідних витрат праці на виробництво товару.

Собівартість в грошовому вираженні відображає витрати живої і упередметненої праці на виробництво продукції і складається з двох основних часток:

- вартості засобів виробництва (упередметненої праці);
- вартості живої праці (заробітної плати промислово-виробничого персоналу).

Вартість засобів виробництва складається з вартості спожитих предметів праці і вартості засобів праці, перенесеної на готову продукцію.

Сучасна схема ціноутворення виходить з того, що базою ціни є суспільно необхідні витрати праці або сукупність живої і упередметненої праці. В даний час структура внутрішньої ціни товару має три основні рівні: вільна відпускна ціна підприємства, вільна оптова ціна, вільна роздрібна ціна.

Вільна відпускна ціна підприємства — це та сума, яка залишається біля підприємства від реалізації продукції і дорівнює собівартості товару плюс прибуток. При цьому передбачається, що розмір прибутку має бути достатнім для забезпечення розширеного відтворення на підприємстві:

$$C_{c.o.n} = C_u + \Pi_n \quad (12) \text{ [18, с.114]}$$

де $C_{c.o.n}$ — вільна відпускна ціна підприємства; C_u — собівартість виробу; Π_n - прибуток підприємства.

При реалізації продукції в оптову ланку внутрішнього ринку підприємство повинне додати до відпускної ціни акциз (якщо реалізується продукція, що підлягає акцизному обкладенню), а також податок на додану вартість (ПДВ). При цьому акциз включається в базу оподаткування, тобто ПДВ стягується з $(C_{c.o.n} + A_{сб})$, де $A_{сб}$ — акцизний збір, тобто додатковий податок на низку товарів першої необхідності (легкові автомобілі і бензин, спирт, горі-

лка, коньяк, пиво, шоколад, ікра, тютюнові вироби, ювелірні вироби, хутра, фарфор і кришталь, килими, одяг з натуральної шкіри і ін.).

При продажі продукції оптовиком в роздрібну ланку внутрішнього ринку продавець повинен до вільної відпускної ціни підприємства з акцизом і ПДВ додати всі додаткові витрати, а саме: витрати на зберігання і транспортування, переупаковування та інші, а також свій прибуток. Таким чином, вільна оптова ціна внутрішнього ринку може бути виражена наступною формулою:

$$C_{\text{опт}} = C_{\text{с.о.п}} + A_{\text{сб}} + \text{НДС} + P_{\text{доп}} + \text{НДС}_{\text{д}} \quad (13) [18, \text{с.114}]$$

де $C_{\text{опт}}$ — вільна оптова ціна; $C_{\text{с.о.п}}$ - вільна відпускна ціна підприємства; $A_{\text{сб}}$ - акцизний збір, що стягується з підакцизних товарів; $P_{\text{доп}}$ — додаткові витрати і прибуток оптового торговця; ПДВ — податок на додану вартість, сплачений підприємством-виготовником; НДСД — податок на додану вартість з додаткових витрат оптовика.

У роздрібну торгівлю товар поступає з оптової ланки за ціною $C_{\text{опт}}$, до якої роздрібний торговець додає роздрібну надбавку. Теоретично її розмір визначений державою і складає 25%, а для Крайньої Півночі — 45%. Практично держава втратила контроль над роздрібною торгівлею, і величина роздрібної надбавки, що включає витрати по організації роздрібної торгівлі і прибуток роздрібного торговця, у великій мірі визначається дією одного з основних ціноутворюючих чинників — співвідношенням попиту і пропозиції. Отже, вільна роздрібна ціна товару $C_{\text{розн}}$ визначається по формулі:

$$C_{\text{розн}} = C_{\text{опт}} + H_{\text{розн}} \quad (14) [15, \text{с.15}]$$

де $H_{\text{розн}}$ — роздрібна надбавка, що включає витрати по організації роздрібної торгівлі і прибуток роздрібного торговця.

Приведені витрати інколи називали народногосподарськими і визначали по формулі

$$Z_{\text{прив}} = C + EK \quad (15) [15, \text{с.112}]$$

де $Z_{\text{прив}}$ - приведені витрати; C — собівартість виробництва; E — нормативний коефіцієнт окупності(ефективності); K — капітальні вкладення.

У формулі приведених витрат нормативний коефіцієнт окупності (Е) є зворотною величиною терміну окупності капітальних вкладень, тобто

$$E = \frac{I}{T} \quad (16) [18, \text{з. 114}]$$

Під терміном окупності капітальних вкладень розуміється період часу, протягом якого додаткові капітальні вкладення окупляться зниженням собівартості продукції, що випускається, тобто

$$T = \frac{K}{C_1 - C_2} \quad (17) [18, \text{с.114}]$$

де Т — термін окупності; К — додаткові капітальні вкладення; C_1 - собівартість продукції до здійснення додаткових капітальних вкладень; C_2 - собівартість продукції після здійснення додаткових капітальних вкладень.

У розрахунках економічної ефективності зовнішньої торгівлі зазвичай застосовувався середній по народному господарству нормативний коефіцієнт, рівний 0,15 (вважалося, що період окупності капітальних вкладень має бути близько 7 років), або 0,2.

У формулі $C + EK$ складова EK є поправкою до собівартості і на величину 0,15 часток капітальних вкладень, тобто застосованих витратах враховуються не лише поточні витрати на виробництво продукції (сировина, матеріали, паливо, енергія, амортизація, засоби праці, заробітна плата), але і капітальні вкладення, направлені на виробництво, які не входять, і величину собівартості продукції.

Тому показник застосованих витрат в якнайповнішому об'ємі відображає витрати праці на виробництво продукції в порівнянні з собівартістю і цінами.

Проте вказаний показник далекий від досконалості. По-перше, велика кількість економістів цілком обґрунтовано виступала проти використання єдиного народногосподарського нормативу ефективності капітальних вкладень для окремих галузей, стверджуючи, що галузевий норматив значно краще відображає умови виробництва у ряді галузей.

По-друге, що становлять елементи приведених витрат — собівартість, нормативний коефіцієнт і капітальні вкладення — визначаються із застосуванням цін, що діють. Значить, всі проблеми, пов'язані з невідповідністю цін

суспільно необхідним витратам праці, властиві і приведеним витратам при розрахунках ефективності зовнішньої торгівлі.

І нарешті, існують проблеми в отриманні початкової інформації і перш за все даних про капіталоємність продукції при розрахунку величини приведених витрат. Найчастіше застосовуються розрахункові дані. Найбільшою складністю є визначення об'єму капіталовкладень, витрачених на виробництво даної продукції. Ця обставина робить скрутним вживання приведених витрат в практичних розрахунках ефективності зовнішньої торгівлі широкої номенклатури товарів. Тому цей показник ніколи не застосовувався у вказаних розрахунках.

Відносно доступності даних до виконання розрахунків економічної ефективності безперечно перевагу мають ціни. Ціна - реальний інструмент, що діє в економічному обороті, з цієї точки зору вона зрозуміла у будь-якому господарському органі.

Собівартість, відображаючи лише поточні витрати виробництва без додаткового продукту, правильніше визначає витрати праці на виробництво продукції в порівнянні з оптовими цінами.

Проте показник собівартості має практично мало переваг перед цінами товарів. Складові собівартості розраховуються на основі цін, в які закладені різні елементи накопичення, інколи завищені, у ряді випадків спотворюючи собівартість в порівнянні з величиною суспільно необхідних витрат праці. Різниця полягає лише в тому, що для отримання вільної відпускної ціни до собівартості додається прибуток.

У зв'язку з цим при розрахунку показників ефективності експорту як витрати праці на виробництво товарів (повних витрат, понесених на здійснення експортних операцій) застосовується повна внутрішня ціна товару. При її визначенні необхідно враховувати наступне.

При експорті товарів або послуг, здійснюваних самим підприємством-виробником цієї продукції, за базу ціни береться Цсop, тобто вільна відпускна ціна підприємства без акцизу і ПДВ, оскільки по існуючих правилах внут-

рішні ціни товарів і послуг, призначених для експорту в далеке зарубіжжя, звільняються від сплати вказаних податків.

Якщо експорт здійснюється торгівельним посередником, що купив товар біля підприємства, то базою ціни буде також $C_{c.o.n}$ без акцизу і ПДВ. В разі закупівлі посередником — експортером партії товару для експорту на внутрішньому оптовому ринку за базу ціни береться Цопт (вільна оптова ціна внутрішнього ринку), але також без акцизу і ПДВ. При цьому сплачений А_{сб} і ПДВ, включений в Цопг, повертається експортерів податковою службою при пред'явленні копії вантажної митної декларації, платіжних документів, підтверджуючих оплату ПДВ і акцизу, а також документа, підтверджуючого вивіз товарів з митної території країни.

Окрім витрат на виробництво або закупівлю на внутрішньому ринку експортної продукції експортер несе витрати по транспортному забезпеченню постачання і страхуванню вантажу. Величина цих витрат відрізняється і залежить від характеру вантажу (навалювальний вантаж, генеральний вантаж, машини і устаткування та інші), і від базису постачання: fob, cif, daf або інші умови.

Крім того, перетин експортним товаром митного кордону держави можливо тільки при здійсненні необхідних митних формальностей, також пов'язаних з витратами. Основними витратами, які експортер повинен здійснити при митному оформленні експортної операції, є оплата митного збору, якщо товар підлягає оподаткуванню експортним митом (оплачується у ВКВ), а також митні збори.

Таким чином, остаточна внутрішня ціна експортного товару, що відображає повні витрати експортера на виробництво і закупівлю, транспортування цього товару і оформлення експортної операції, може бути представлена наступною формулою:

$$C_{э.н} = C_{c.o.n} + P_{тр} + P_{стр} + T_n + T_{сб} + P_{док} \quad (15) [18, с.114]$$

де $C_{э.н}$ - повна внутрішня ціна експортного товару; $T_n + T_{сб}$ - відповідно митний збір і митні збори; $P_{тр}, P_{стр}, P_{док}$ - витрати експортера на транспортування,

страхування вантажів і оформлення експортної документації, приведені до одиниці експортного товару

Економічна ефективність експортної операції визначається зіставленням повних витрат на її здійснення, підрахованих по формулі (5), з валютними надходженнями, отриманими експортером від іноземного покупця за поставлений товар.

З врахуванням викладеного, економічна ефективність експортної операції $\mathcal{E}_\text{э}$, може бути розрахована по формулі:

$$\mathcal{E}_\text{э} = \frac{B_\text{э} \cdot K_\text{в}}{Ц_\text{ен}} \quad (15) [18, \text{с.112}]$$

де $Ц_\text{ен}$ — повна внутрішня ціна експортного товару; $B_\text{э}$ — валютна виручка експортера (мається на увазі чистий валютний виторг з врахуванням можливих валютних витрат); $K_\text{в}$ — офіційний курс національної валюти до валюти платежу.

У свою чергу, при розрахунку показників ефективності імпортних операцій витрати валюти на імпорт розглядаються як повні витрати по здійсненню імпортної операції і визначаються по формулі

$$B_\text{и} = T_\text{ст} \cdot K_\text{в} + T_\text{п} + T_\text{сб} + A_\text{сб} + \text{НДС} + D_\text{и} + \text{НДС}_{\text{ди}} \quad (19) [15, \text{с.118}]$$

де $T_\text{ст}$ — митна вартість імпортного товару; $T_\text{п}$ і $T_\text{сб}$ — відповідно митні збори і митні збори; $A_\text{сб}$ — акцизний збір; ПДВ — податок на додану вартість з вартості імпортного товару (база оподаткування — $T_\text{ст} + T_\text{п} + T_\text{сб} + A_\text{сб}$); $D_\text{и}$ — додаткові витрати; $\text{НДС}_{\text{ди}}$ — податок на додану вартість з додаткових витрат.

При практичних розрахунках економічної ефективності імпортної операції однієї з самих важко визначуваних величин є $Z_\text{і}$ (можливі національні витрати на виробництво імпортної продукції). Розрахувати ці витрати важче, якщо продукція, що імпортується, не проводиться в країні, наприклад, деякі види сучасних технологій або наукоємної продукції і так далі. В цьому випадку замість величини $Z_\text{і}$ в розрахунку використовується оптова ціна реалізації імпортованих товарів на внутрішньому ринку Цої.

Тоді показник економічної ефективності імпоротної операції визначається по формулі

$$\mathfrak{Z}_u = \frac{C_{ou}}{B_u \cdot K_\epsilon} \quad (20) [18, \text{с.114}]$$

Бюджетна ефективність експортної операції ($\mathfrak{Z}_{\epsilon.\delta}$) може бути визначена по формулі

$$\mathfrak{Z}_{\epsilon.\delta} = \frac{B_\epsilon \cdot K_\epsilon}{C_{con}} \quad (21) [18, \text{с.114}]$$

або обчислена в абсолютному вираженні

$$\mathfrak{Z}_{\epsilon.\delta} = (B_\epsilon \cdot K_\epsilon) - C_{con} \quad (22) [18, \text{с.114}]$$

Подібний показник імпоротної операції знайдемо по формулі

$$\mathfrak{Z}_{u.\delta} = \frac{C_{ou}}{B_u \cdot K_\epsilon} \quad (23) [15, \text{с.114}]$$

або обчислений в абсолютному вираженні

$$\mathfrak{Z}_{u.\delta} = C_{ou} - (B_u \cdot K_\epsilon) \quad (24) [18, \text{с.118}]$$

де B_ϵ K_ϵ — чисті валютні надходження, переведені в національну валюту; B_u K_ϵ — повні валютні витрати на фінансування імпоротної операції, виражені в національній валюті.

На величину ефективності експорту і імпорту в значній мірі впливають рівень зовнішньоторговельних (контрактних) цін, зміна структури торгівлі, а також витрати праці на виробництво товарів (повні внутрішні ціни експортних товарів), можливі національні витрати на виробництво продукції, що імпортується, або її аналогів (ціна реалізації імпортованих товарів на внутрішньому ринку). На показники ефективності експорту і імпорту впливає також зміна офіційного курсу гривні до валюти платежу.

1.4. Висновки до першого розділу

Виходячи з цього можна зробити висновок, що індексний метод є важливим аналітичним засобом, що визначає стан зовнішньої торгівлі. Роботу по вдосконаленню індексного методу з врахуванням специфіки зовнішньої торгівлі як галузі економіки можна звести до наступних напрямів:

1) переходу до розрахунку індексів по субпозиціях, тобто найбільш деталізованій номенклатурі товарів;

2) впровадженню методу, поліпшуючого вибір однорідних і зіставних товарів при розрахунку індексів за розділом;

3) розмежуванню двох форм структурного чинника в зовнішній торгівлі — структурних і асортиментних зрушень, — і розробці і впровадженню на практиці методики за визначенням їх кількісного впливу на зовнішньоторгівельний оборот;

4) переходу до розрахунку індексів ланцюговим методом і вдосконаленню розрахунків базисних індексів на основі отриманих ланцюгових індексів.

В результаті вдосконалення індексного методу стало можливим уточнювати і розширювати визначення впливу окремих чинників (цін, фізичного об'єму, структурних змін перш за все географічної структури і асортиментних зрушень) на вартісні показники розвитку зовнішньої торгівлі країни і розкривати невикористані резерви з економії валютної виручки і витрат валюти на імпорт. Все це дозволяє по-новому, більш глибоко і обґрунтовано підходити до аналізу зовнішньоекономічних зв'язків країни.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГОВЛІ ІТАЛІЇ

2.1. Основні макроекономічні показники Італії

У 2008 році розвиток економіки Італії, при деякому прискоренні темпів її зростання в порівнянні з 2007 роком, характеризувався нерівномірністю і, як і раніше, продовжував випробовувати несприятливу дію світової господарської кон'юнктури. З першого по третій квартал ВВП мав позитивну динаміку, в останньому кварталі минулого року наголошувалося його абсолютне скорочення. В цілому за рік збільшення фізичного об'єму ВВП Італії склало 1,2% проти 0,3% в 2007 році. Аналогічний показник в середньому у країнах Єврозони склав 1,8%.

У промисловому виробництві Італії як і раніше спостерігалось переважання депресивних тенденцій, характерних для останніх чотирьох років: спільний індекс збільшився лише на 0,1%, в 2007 році його зниження склало 1%, в 2006 - 1,4%, в 2005 - 0,8%. Таким чином, як наголошується в щорічній доповіді міністерства економіки і фінансів Італії, виробництво в країні до кінця 2008 року знизилося до рівня показників 2004 року, тоді як в Німеччині і Франції воно на 2 процентних пункту перевищувало рівень цього року.

Обсяг виробництва, підрахований за доданою вартістю в незмінних цінах, в сільському господарстві Італії зріс в 2008 році на 10,5%, в будівництві - на 2,6%, у сфері послуг на 1,2% [32].

На думку експертів Банку Італії однієї з основних причин сучасної кризи економіки країни, що загрожує набути затяжного характеру, є низький рівень спеціалізації її промисловості на виробництві наукоємної продукції, найбільш затребуваної на світовому ринку. Слабкі позиції італійських експортерів високотехнологічних товарів, висока питома вага в експорті Італії виробів текстильної, швейної і шкіряно-взуттєвої промисловості істотно обмежують можливості її експортної експансії.

Таблиця 2.1

ОСНОВНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ІТАЛІЇ 2006-2008 р. (млрд. євро)

	2006 р.	2007 р.	2008 р.	Вим. у % до 2007 р.	
				у поточ. цінах	у незм. цінах
ВВП	1260,4	1300,9	1351,3	3,9	1,2
Імпорт товарів і послуг	327,4	328,4	348,9	6,3	2,5
Внутрішнє споживання	995,9	1040,1	1072,6	3,1	0,9
- Особисте	751,5	781,3	806,6	3,2	0,9
- Державне	238,9	253,0	260,1	2,8	0,6
Валові інвестиції в основний капітал	240,6	249,3	249,6	0,1	2,1
Експорт товарів і послуг	340,3	336,1	359,9	7,1	3,2
Промислове виробництво (Індекс, 2000 г.=100)	97,8	97,0	97,0	-	-
Дефіцит держбюджету	32,7	37,8	40,9	8,2	-
Внутрішній держ. борг (у % до ВВП)	108,3	106,6	105,8	-0,8	-
Рівень інфляції	2,5	2,7	2,2	-	-
Сальдо платіжного балансу по поточних операціях	-10,0	-17,4	-12,0	-31,0	-
Золотовалютні резерви	53,0	50,1	45,8	-8,6	-

Джерело: [2]

Таблиця 2.2

Структура ВВП Італії за джерелами формування 2008 р.

(млрд. євро, в поточних цінах)

	2008 р.		у % до 2007 р.
	вартість	пит. вага в %	
ВВП	1351,3	100,0	3,9
Сільське господарство	28,9	2,1	2,8
Промисловість	311,7	23,1	2,7
Будівництво	68,7	5,1	7,0
Сфера послуг (включаючи послуги державної адміністрації)	912,6	67,5	4,2

Джерело: [40]

У 2008 році наголошувалося зростання дефіциту держбюджету країни, який досяг майже 41 млрд. євро або 3,0% ВВП проти 2,9% в попередньому році, одночасно з 2,9 до 2,0% ВВП скоротився первинний профіцит. Розмір державного боргу знизився з 106,6% до 105,8% ВВП.

Господарська діяльність в Італії орієнтувалася, головним чином, на попит внутрішнього ринку, проте, позитивна динаміка спостерігалася лише в сегменті споживчих витрат населення, тоді як попит на інвестиційні товари продовжував характеризуватися низькою активністю [43].

Таблиця 2.3

Структура і динаміка споживчих витрат населення в 2008 році

(млрд. євро)

	2008 р. (у поточних цінах)		зміна в % до 2007 р.	
	об'єм	пит. вага в %	у поточних цінах	у незрад. цінах
Всього у тому числі:	817,5	100,0	3,5	1,2
Продукти харчування	118,3	14,5	1,9	-0,4
Алкогільні і тютюнові вироби	19,6	2,4	3,1	-4,3
Одяг і взуття	72,4	8,8	2,4	0
Оренда, вміст і облаштування житла	239,8	29,3	43,3	0,2
Медичне обслуговування	24,0	2,9	1,3	0
Транспорт	99,2	12,1	4,5	1,3
Зв'язок	26,0	3,2	7,9	19,2
Культура і дозвілля	60,5	7,4	4,7	2,9
Освіта	8,0	1,0	6,7	3,2

Джерело: [46]

Споживчі витрати населення зросли в 2008 році на 1,0% (1,4% в 2007 році), та зіграли роль основного стимулятора господарської діяльності в країні. Найбільшою мірою активізація споживчих витрат наголошувалася на ринках нерухомості і товарів тривалого користування. Невпевненість населення в майбутньому, пов'язана із загальними економічними труднощами країни і за-

грозою втрати роботи, зумовила підвищений інтерес до інвестицій в житлі та до предметів тривалого користування. Окрім цього, істотне збільшення масштабів використання споживчого кредиту, а також тенденція, що безперервно відзначається останніми роками, до зниження роздрібних цін на високоякісну відео-аудіо апаратуру, засоби мобільного зв'язку і комп'ютерну техніку також стимулювали споживчий попит в цьому сегменті ринку. У секторі товарів повсякденного попиту найбільш значущим було зростання споживання безалкогольних напоїв.

Інвестиційна активність в 2008 році продовжувала залишатися низькою: можливості отримання експортних замовлень від європейських імпортерів були обмежені у зв'язку з низькою господарською кон'юнктурою в країнах Євросоюзу; збут продукції на ринках третіх країн був істотно утруднений із-за погіршення конкурентних позицій італійських постачальників у зв'язку із зростанням курсу євро, що продовжувалося, по відношенню до долара.

Таблиця 2.4

Динаміка і структура виробничих інвестицій в 2008 році (млрд. євро)

	2008 р.(поточні ціни)		зрад. фізич. об'єму в % до 2007 р.
	об'єм	пит. вага у %	
Валові інвестиції в основний капітал у тому числі:	216,3	100,0	2,1
Будівництво	121,5	45,4	3,0
- житлове	66,4	24,8	2,9
- інше	55,0	20,5	3,2
Машини і устаткування	100,2	37,4	2,8
Засоби транспорту	29,6	11,0	-2,8
Інші	11,6	4,3	-1,0

Джерело: [39]

За даними Центру економічних досліджень Італії (ISAE) в 2008 році 33% здійснюваних підприємствами капіталовкладень прямувала на розширення виробничих потужностей, 29% - оновлення основних фондів і 22% - на їх

технологічне переоснащення. В цілому за 2008 рік об'єм валових інвестицій в основний капітал зріс на 2,1% (у 2007 році скоротився на 2,1%), у тому числі капіталовкладення в машини і устаткування збільшилися на 2,8% (-5,4%), в будівництво - на 3,0% (+1,9%).

Таблиця 2.5

Динаміка індексів роздрібних цін в 2007-2008 роках

	2007 р.	2008 р.
Спільний індекс	2,7	2,2
у тому числі:		
Регульовані ціни	1,9	2,3
- електроенергія	2,9	-3,2
- газ магістральний	4,8	-0,4
- водопостачання	3,4	5,3
- залізничний транспорт	2,5	0,3
- міський суспільний транспорт	4,6	5,8
- платні автодороги	6,7	2,4
- телефонний зв'язок	-1,7	-0,9
Нерегульовані ціни	3,3	3,3
- щоденні газети	0,8	0,5
- цукор	1,2	2,3
- м'ясо	3,0	3,6
- хліб	2,4	3,6
- макаронні вироби	2,6	1,2
- молоко цілісне	3,2	0,7
- оренда житла	2,8	2,8
- нафтопродукти	2,4	5,8
- страхування цивільної відповідальності	5,0	0,9

Джерело: [50]

Сприятлива, в цілому, ситуація на ринку позикового капіталу не є достатнім стимулом для інвестиційної діяльності промислових підприємств. Низький рівень забезпеченості замовленнями не давав підстав для істотного розширення виробництва, про що свідчать і показники завантаження виробничих потужностей, що збереглися на рівні попереднього року.[43]

Роль зовнішнього попиту як чинника економічної діяльності в Італії в 2008 році продовжувала залишатися низькою. У незмінних цінах експорт товарів і послуг збільшився на 3,2%, що допомогло лише частково компенсувати результати негативної тенденції двох попередніх років (у 2006 році він знизився на 1,5% і в 2007 році - на 3,9%). Фізичний об'єм імпорту товарів і послуг збільшився на 2,5% (у 2006 році скоротився на 0,7%) [14].

При практично нульовому зростанні спільного індексу промислового виробництва Італії випуск інвестиційних товарів знизився на 1,5%, товарів народного споживання - скоротився на 2,0%, промислової сировини і напівфабрикатів збільшився на 1,5%.

У 2008 році продовжився практично безперервний процес знецінення долара по відношенню до євро. В середньому за 2008 рік курс євро до долара США склав 0,78 євро за 1 долар проти 0,88 євро за 1 долар за 2006 рік, тобто вартість єдиної європейської валюти по відношенню до долара зросла на 12,8%.

Таблиця 2.6

Структура і динаміка зайнятості в Італії у 2007 році (тис. чол.)

	2008 р.	зміна у % до 2007 р.	пит. вага у %
Всього			
у тому числі:	24429	0,8	100,0
Сільське господарство	1277	0,4	5,2
Промисловість	5209	-0,4	21,3
Будівництво	1793	3,4	7,3
Сфера послуг	16150	0,9	66,2

Джерело: [40]

Перша половина 2008 року характеризувалася деяким зростанням інфляційної напруженості, викликаній подорожчанням енергоносіїв, що імпортуються. У подальший період зростання цін в країні істотно сповільнилося, що є наслідком як низької купівельної активності населення, насамперед в

секторі продуктів харчування і інших товарів повсякденного попиту, так і різко збільшеним тиском на внутрішній ринок конкурентної продукції, що імпортується з країн азіатсько-тихоокеанського регіону. В цілому за рік приріст спільного індексу роздрібних цін склав 2,2% проти 2,7% в 2007 році.

Перевищення індексу зростання роздрібних цін в Італії над середнім по країнах Єврозони склало в 2008 році 0,2 процентних пункту проти 0,7 в попередньому році.

Несприятлива економічна кон'юнктура надала свою негативну дію на достаток зайнятості в країні, стримуючи процес створення нових робочих місць. Рівень безробіття в 2008 році знизився до 8,3% самодіяльного населення Італії проти 8,7% в 2007 році.

2.2. Товарна і географічна структура експорту

Італія – країна, активно залучена в міжнародні торгівельні відносини. Експорт Італії дає близько 19% її валового доходу, але з іншого боку Італія імпортує досить багато необхідної їй сировини, товарів і послуг. За останні два десятиліття в Італії спостерігається стійка тенденція до зниження експорту і збільшення імпорту, що негативно позначається на сальдо зовнішньоторгівельного балансу і економіці в цілому [12].

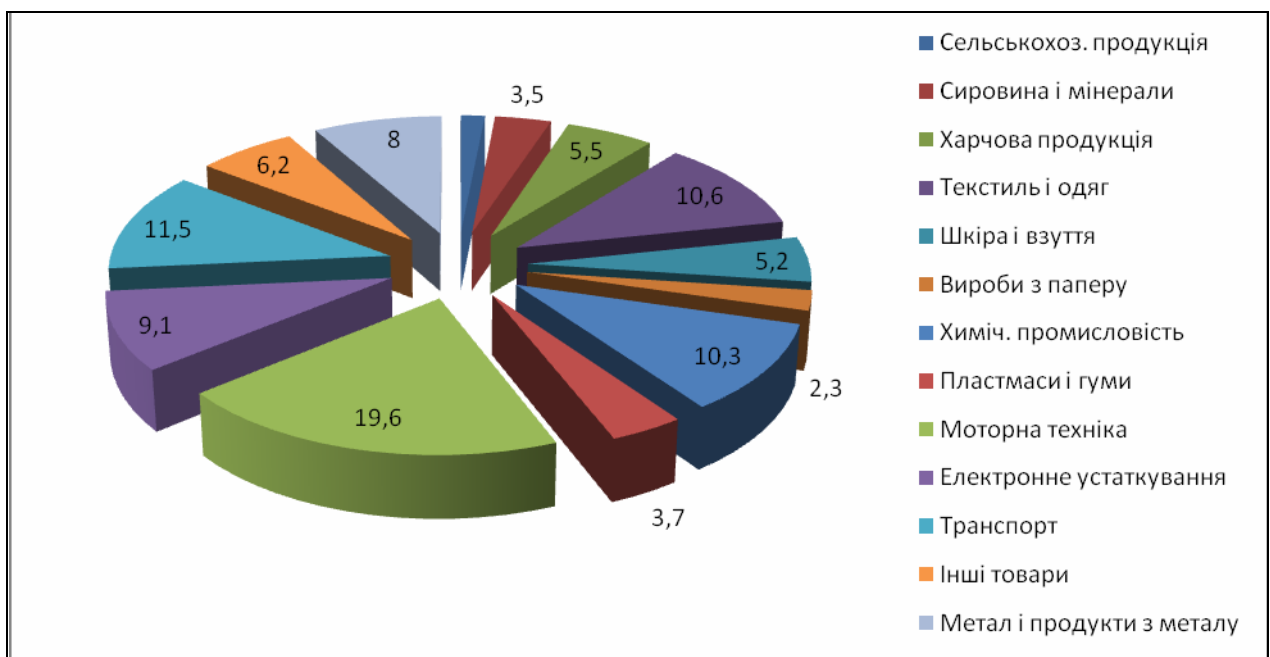

Рис. 2.1 Структура експорту Італії по галузях(%) в 2007 році

Джерело: www.ukrstat.gov.ua

Структура експорту Італії типова для аграрно-індустріальної країни. Продукція галузей легкої і важкої промисловості, сировина первинної обробки явно домінують в структурі товарів, що ввозяться до Італії. Це обумовлено розвитком економіки, що запізнився.

Найбільша частка Італійського експорту доводиться на країни Євросоюзу і США. Провідне місце займає Німеччина, що в основному купує сільськогосподарську продукцію, – її частка складає 34,4% від спільного об'єму експорту. Тому стагнація в Німеччині в 2001 – 2002 році негативно позначається на Італійській економіці. Так, вперше з 1990 долі, в Італії спостерігається зниження спільного об'єму експорту на 1% в 2002 році в порівнянні з попереднім долею.

Таблиця 2.7

Товарна та географічна структура експорту Італії в 2007 році

Галузь	Частка (%)	Країна	Частка (%)
С/Х. продукція	1,5	Німеччина	34,4
Сировина і мінерали	3,5	Франція	12,3
Харчова продукція	5,5	США	9,7
Текстиль і одяг	10,6	Далекий Схід	8,2
Шкіра і взуття	5,2	Великобританія	6,9
Вироби з паперу	2,3	Іспанія	6,3
Хіміч. промисловість	10,3	Південна Америка	3,7
Пластмаси і гуми	3,7	Японія	1,7
Моторна техніка	19,6	Китай	1,5
Електронне устаткування	9,1	Росія	1,4
Транспорт	11,5	Країни східної Європи	1,0
Інші товари	6,2		
Метал і продукти з металу	8,0		

Джерело: [39]

Особливе місце займають стосунки Італії з США. На США доводиться 9,7% італійського експорту і 5% імпорту. Але ці показники значно скоротилися після розпаду СРСР. Річ у тому, що США були зацікавлені в підтримці

економіки Італії, оскільки ця країна постійно балансувала між Радянським Союзом і США. З руйнуванням біполярного світу необхідність підтримки Італії відпала і товарообіг з США почав знижуватися. Проте США до цих пір займають третє місце після Німеччини і Франції в італійському експорті, переважно купуючи механізовані засоби.

У цілому, спостерігається стійке зниження частки європейських країн в експорті Італії. Тільки за 2006 рік експорт до Німеччини знизився на 10%, на 1,3% до Франції і на 0,4% до Великобританії.

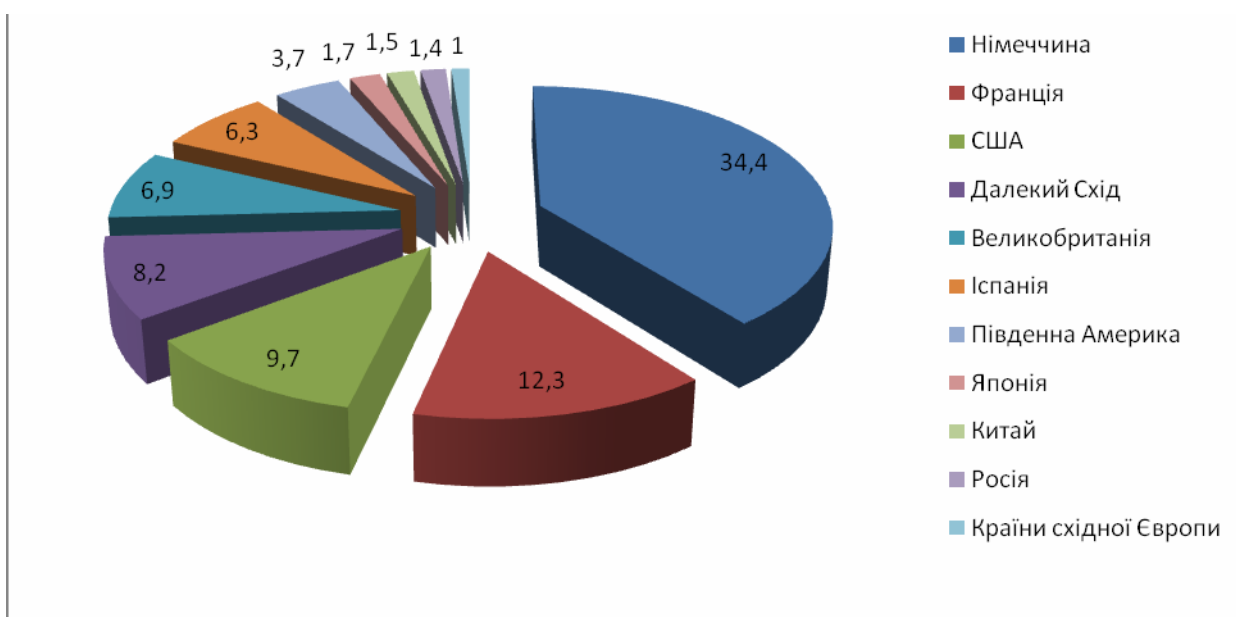

Рис. 2.2 Долі різних країн в експорті Італії(%) в 2007 році

З іншого боку, зростає популярність Італійської продукції на неєвропейських ринках – за 2007 рік він виріс на 2,2%. Поступово зростає частка Росії і особливо Китаю, хоча в цілому ці показники ще дуже невеликі – 1,5% і 1,4% відповідно[24].

Всі наведені вище тенденції обумовлені недостатньо розвиненою структурою Італійської економіки. Італійські виробники говорять, що Італія “застрягла” в середині між Європою і Азією. Азіатські товари із-за низької вартості робочої сили поступово витісняють продукцію італійської індустрії, у той час, як сусідні розвинені країни все більше уваги приділяють високотехнологічним наукоємним виробництвам. Хоча за період з 2005 по 2007 рік загальна частка Єврозони у світовому експорті знизилася на 2%, безпосередньо

для Італії цей показник складає 18%. Таким чином, якщо Італія найближчим часом не проведе серйозні структурні перетворення, вона ризикує втратити свою частку в світовому товарообігу.

Уряд Італії усвідомлює серйозність проблеми, що стоїть перед країною. Структурна перебудова економіки неможлива без її демонополізації. Доступ до державної підтримки експорту мають тільки крупні підприємства і система розподілу цієї підтримки є негнучкою і неефективною.

В зв'язку з цим, за останнє десятиліття в Італії проходила масштабна приватизація, а в 1998 році був створений Державний інститут по страхуванню зовнішньоторговельних операцій. Інститут наділений цілковитою майновою і адміністративною самостійністю і ставити своїм завданням підтримку вітчизняних експортерів. Його керівництво складається безпосередньо з президента, що очолює адміністративну раду з 6 членів. Інститут отримав право залучати позикові кошти через кредитну систему, як в Італії, так і за кордоном, включаючи емісію облігацій, з акумуляцією отримуваних коштів на іменних рахівниках Інституту у Казначействі. На додаток до традиційних операцій по страхуванню експорту Інститут займатиметься також наданням гарантій по прямих інвестиціях і бартерних операціях[34].

Також прем'єр-міністр Сильвіо Берлусконі в своїй передвиборній програмі пообіцяв істотно знизити податковий тягар для експортерів і знизити адміністративні бар'єри для створення експортоорієнтованих підприємств, а також що мають філії за кордоном. Проте, ці ініціативи зустрічають серйозний опір в правлячих кругах Італії, особливо це стосується податкової реформи. Мабуть, деремо кроком для качану перетворень в Італії повинне стати створення єдиної і не корумпованої політичної системи.

З прадавніх часів Італія як була, так і залишилася країною контрастів. Її національні показники представляють в багатьох галузях вражаючі успіхи, а в інших - провали. Подальший розвиток італійської економіки починає наштовхуватися на такі обмеження, які буде нелегко подолати. Таблиця 2.9 представляє 50 провідних галузей Італії на 2007 рік за часткою в світовому

експорті. Присутність в списку виноробства, взуття і бавовняного одягу, ма-
буть і дивна. Більш цікавим представляється випуск побутового устаткування
і низька машинобудівних виробів. На долю цих 50 видів виробництв припа-
дає 27 % італійського експорту, що нижче, ніж в інших країнах (те ж саме ха-
рактерно і для частки всього експорту, що доводиться на 50 провідних видів
експортної продукції, що відображує в таблиці.

Таблиця 2.9
Провідні види експортної продукції Італії у 2007 році

Галузі	Частка в світовому експорті (в%)	Вартість експорту (біля тис. дол.)	Вартість імпорту (біля тис. дол.)	Частка в іта- лійському експорті (в%)
Оброблений будівельний камінь	62,2	701208	5319	0,89
Виноградні вина (аперитив)	58,1	75754	513	0,10
Глазурована керамічна плитка	56,6	866879	16437	1,10
Ювелірні вироби	49,6	2288256	19978	2,90
Оброблений камінь	62,2	701208	5319	0,89
Заморожені фрукти	45,5	247385	10159	0,31
Гумове і пластикове взуття	41,9	452469	20402	0,57
Чесані шерстяні тканини	41,8	278003	34861	0,35
Пральні машини	38,2	396595	32123	0,50
Сталеві сурми високого тиску	35,9	319193	11271	0,40
Светри з синтетичних тканин	34,0	631213	5419	0,80
Сумки	33,7	343408	3978	0,43
Шерстяні светри	33,1	499221	55460	0,63
Шкіряне взуття	32,8	3285427	178156	4,16
Текстильні вироби	32,3	510145	48634	0,65
Меблі дерев'яні	25,5	1026911	40390	1,30
Деревообробні і кераміко- обробні верстати	24,7	485500	35141	0,61
Шкіра	24,6	452233	266542	0,57
Інші светри, пуловери	24,5	641799	16830	0,81
Меблі і фурнітура	22,3	186395	14522	0,24
Чоловічі костюми	22,2	145837	17341	0,18
Оправа для окулярів	22,2	164124	30899	0,21
Фурнітура для в'язаного одягу	22,2	186366	25954	0,24
Металові меблі	21,5	5174076	11804	0,22
Сухі вина	20,7	803915	75121	1,02
Антибіотики	20,5	321442	228622	0,41
Швацькі верстати для виробів з шкіри	18,6	425736	100203	0,54
Тканини з синтетичного волокна	18,1	753426	189393	0,95
Разом				27,16

Джерело: www.ukrstat.gov.ua

Впадає в очі велика кількість експортерів, а також те, що не можна виділити явних лідерів. Проте всі найбільш успішні галузі організовані за пріоритетною ознакою. Найбільш важливий пріоритет для зовнішньої торгівлі Італії пов'язаний з текстилем і предметами ужитку (наприклад, взуття, одяг, сумки, дорожнє приладдя, а також необхідні спеціалізовані постачання і відповідне устаткування). Наступним важливим пріоритетом є виробництво домашнього устаткування, в тому числі різної техніки, меблів, світильників, керамічних виробів, раковин і ванн, посуд, виробів з натуральних і штучних каменів, а також необхідних сировини і машин. Далі слідує пріоритет, пов'язаний з виробництвом їжі і напоїв, у тому числі вина, оливкового масла, макаронних виробів, перероблених овочів (зокрема, томатів), хоча Італія і є чистим імпортером продовольства, особливо не перероблених продуктів. Позиції Італії у харчовій промисловості сильні, як і біля виробництві устаткування і машин (наприклад, для виноробства, у вигляді невеликих сільськогосподарських пристосувань), а також біля випуску готової продукції[38].

Іншим важливим пріоритетом є випуск предметів індивідуального користування, зокрема оздоб, а також оправ для окулярів і ручок, що пишуть. Італія має сильні позиції в ряді відносно спеціалізованих металевих виробів і специфічних матеріалів і пов'язаного з ними устаткування. Позиції Італії часто дуже вузькі по низці категорій, які навіть неможливо відобразити в статистиці як окремий лавка.

Італія займає досить скромні і все слабіючі позиції в транспортному секторі, хоча її найбільші успіхи припадають на машини і компоненти (наприклад, компанія "Пірееллі"), а також на спеціальні автомобілі ("Феррарі", "Ламборджіні", "Мазераті"). Основна сила Фіата полягає у виробництві маленьких компактних автомобілів - єдиній категорії, по якій його питома вага не зводиться до декількох відсотків на європейському ринку. ФІАТ захищений від японської конкуренції на національному ринку, де його позиції є домінуючими.

Пріоритети найбільш успішних виробництв італійської економіки концентруються на випуску готових споживчих товарів, що перебувають на нижньому рядку пріоритетної схеми. На конкурентноздатній галузі споживчих товарів припадає 47,5 % всього італійського експорту. Італія є провідним світовим експортером текстильної продукції і одягу, товарів особистого споживання, а також розташована на третьому місці серед країн по випуску напоїв.

Пріоритети в Італії носять дуже глибокий характер. Більшість включають кінцевий продукт (наприклад, одяг), конкурентоспроможні виробництва проміжних товарів (тканину, дублену шкіру) інша необхідна сировина (синтетичні волокна), спеціальне устаткування, необхідне для даного виробничого ланцюга (машини по переробці шкіри, прядильні машини), а також допоміжні послуги, особливо в області дизайну. Багато італійських фірм є лідерами біля випуску верстатів або компонентів, відносних до цього пріоритету, які дуже спеціалізовані, щоб мати окрему торгівельну класифікацію. Тому в країні багато тісно взаємопов'язаних груп компаній (шкіряне взуття, лижні черевики, змінне взуття після лижних черевик).

Між деякими найважливішими видами італійського експорту існують зв'язки. Текстильна, житлово-будівельна і побутова продукція, товари особового користування - все близько пов'язано з модою, стилем, дизайном. Деякі напрями в цих секторах самозаміцнюються і поширюються на деякі підтримуючі галузі [7].

Маючи успіх на світовому ринку італійські галузі, як правило, утворюють середні і дрібні фірми, які конкурують в основному в експорті при обмежених вкладеннях іноземних прямих інвестицій. Окремі фірми, як правило, спеціалізуються на виробництві вузької номенклатури товарів. Крупні компанії володіють незначною часткою в спільному об'ємі італійської торгівлі. Серед ведучих італійських компаній за обсягом експорту тільки одна з п'яти ведучих і п'ять з двадцяти включають крупні фірми.

Іншою особливістю є географічна концентрація найбільш процвітаючих фірм і галузей. Багато хто з них (рахунок може йти на сотні) розташований в

одному місті. Але існують багато секторів, в котрих італійські компанії мають небагато або не мають взагалі відносних переваг. Деякі країни майже не мають випуску напівпровідників і комп'ютерів, засобів телекомунікації, оборонних галузей, лісового виробництва. Впадає в очі нерозвиненість виробництва споживчих електронних товарів і продукції для охорони здоров'я. Сильні позиції країни у виробництві антибіотиків виявляють той факт, що до недавнього часу Італія не визнавала патентів на фармацевтичну продукцію і конкурувала завдяки низьким цінам. Отже місце країни відображає швидше історичну тенденцію, ніж дійсно національна перевага[12].

Слабкі можливості Італії у виробництві і передачі енергії, конторському устаткуванні (виняток становлять деякі види виробництва, які освоїла компанія "Оліветті"). Кількість галузей, де біля італійських фірм сильні позиції, дуже мало в порівнянні з іншими провідними державами і ці галузі пов'язані в основному з хімічною промисловістю і виробництвом матеріалів і напівфабрикатів. Великі субсидії викривляють чисто статистичні дані торгівлі. Хімічна компанія ENICHEM і сталеливарна "Фінсидер" - це чисто державні компанії, постійні втрати, що несуть і що в кращому разі дають дуже незначний прибуток. В Італії підприємництво в капіталомістких галузях часто здійснюється через державні фірми (державні підприємства, багато хто з яких входили до групи IRI, що займає значне місце в італійській економіці). Лише небагато компаній володіють конкурентними перевагами на міжнародному рівні.

В Італії традиційно слабкі позиції у сфері послуг. Виключення становлять послуги, пов'язані з дизайном. Світовими лідерами в цій сфері є "Мемфіс" і "Артемід" (меблі), "Сотсасс" і "Бонетто" (промисловий дизайн), "Пінінфаріна", "Бертоне", "Італдизайн" (автомобільний дизайн), "Армані", "Валентіно", "Версаччі" і "Белліні" (мода). Такого роду компанії, як правило, стоять поряд з експортними галузями (пошив одягу, виробництво меблів, ювелірних прикрас, спеціальних автомобілів). За деякими оцінками, прибуток від послуг у сфері дизайну приносять Італії щорік близько 10 млрд. дол.

2.3. Товарна і географічна структура імпорту

Італія імпортує велику кількість продукції, оскільки з одного боку має досить обмежену ресурсну базу, з іншої – слабкий розвиток сучасних наукоємних галузей.

Сировина і мінерали є однією з найважливіших статей міжнародних витрат Італії. 90% в цій категорії складають закупівлі сирової нафти і природного газу. У зв'язку з цим Італія є країною - прикладом для кон'юнктури на світових ринках сировини. Наприклад, в 1973–1974 світові ціни на нафту виросли в чотири рази, а оскільки Італія сильно залежала від іноземної нафти, вона була вимушена витратити величезні гроші на закупівлі палива. Біля 1974 витрати на імпорт нафти до Італії складали 10,2 млрд. дол. (біля 1972 – 2,6 млрд. дол.) і Італія мала спільний дефіцит платіжного балансу 7,8 млрд. дол., що істотно похитнуло положення Італії у світовій економічній спільноті.

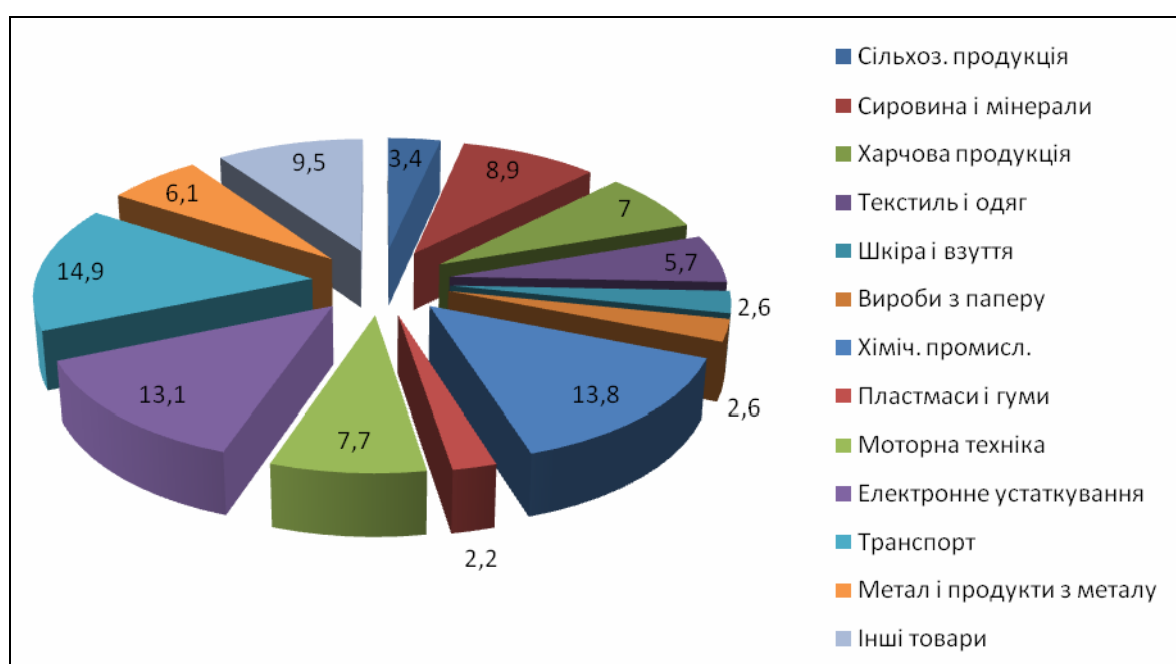

Рис. 2.3. Структура імпорту Італії в 2007 г.

Італія намагається зменшити свою залежність від нестабільного ринку нафти шляхом збільшення частки природного газу в спільному об'ємі енергоносіїв, що імпортуються. Вже в 2004 році 49% виробленої електроенергії було виготовлено на основі природного газу. Основними сферами використання цього природного ресурсу є оброблювальна промисловість, електроенергетика, а також опалювання житлового сектора [37].

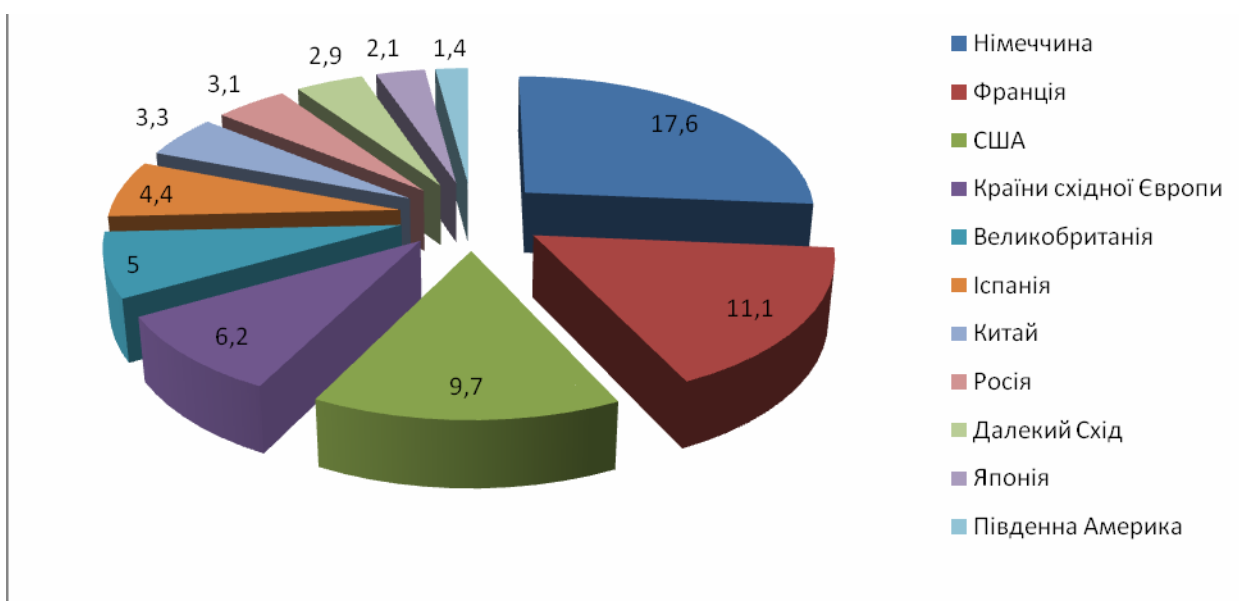

Рис. 2.4 Частка різних країн в імпорті Італії (%) у 2007 році

Як і у ситуації з італійським експортом, найбільшу частку в імпорті Італії має Німеччина. Ця країна експортує до Італії в основному продукцію хімічної індустрії, електроніку, високоякісні автомобілі і інші моторні засоби. У цілому імпорт Італії з Євросони вже впродовж декількох років залишається стабільним, даючи щорічний приріст на 0,5% – 1%.

Італійська промисловість намагається витіснити з ринку європейські товари, зокрема, в 2006 році спостерігається незначне (близько 2%) зниження частки транспортних засобів, що імпортуються. Проте, в загальному випадку італійські виробники не в змозі конкурувати зі своїми сусідами по Євросоюзу, оскільки останні знаходяться на більш високому рівні розвитку технологій. Можливо Італії не перешкодило б підсилити протекціоністську політику, проте в умовах Європейського союзу це представляється мало можливим.

Не зважаючи на те, що Китай займає всього 3,3% італійського імпорту, необхідно відзначити зростаючу експансію китайських виробників, яка направлена на італійський ринок. Зокрема, в 2005 імпорт китайських товарів склав 40,5%. Такий стрибок обумовлений динамічним розвитком китайської економіки і відносно низькою вартістю китайської продукції. Китай є азіатською країною, яка лідирує, в експорті до Італії. Основою експорту Китаю є одяг і інші вироби з текстилю. Італійські експерти заявляють про загрозу ви-

тіснення вітчизняних виробників одягу китайськими, при тому що продукція легкої промисловості складає вагому частку ВВП Італії.

Таблиця 2.10

Товарна та географічна структура імпорту Італії в 2007 році

Галузь	Частка (%)	Країна	Частка (%)
Сільгосп. продукція	3,4	Німеччина	17,6
Сировина і мінерали	8,9	Франція	11,1
Харчова продукція	7,0	США	9,7
Текстиль і одяг	5,7	Країни східної Європи	6,2
Шкіра і взуття	2,6	Великобританія	5
Виробі з паперу	2,6	Іспанія	4,4
Хіміч. промисл.	13,8	Китай	3,3
Пластмаси і гуми	2,2	Росія	3,1
Моторна техніка	7,7	Далекий Схід	2,9
Електронне устаткування	13,1	Японія	2,1
Транспорт	14,9	Південна Америка	1,4
Метал і продукти з металу	6,1		
Інші товари	9,5		

Джерело: [39]

Останні десятиліття Італія нарощує імпорт продукції з країн ОПЕК, в основному це енергоносії та інша сировина. Але це не позначається негативно на платіжному балансі міжнародної торгівлі з цими країнами, оскільки експорт в регіони ОПЕК зростає пропорційно. Італії вигідно торгувати з цими країнами – якщо ціни на нафту зростають і вартість імпорту для Італії дорожчає, то, з іншого боку, збільшується добробут країн-нафтоекспортерів. Відповідно, в Італії з'являється можливість понизити витрати на купівлю нафти шляхом збільшення експортних поставок в регіони ОПЕК. Тому країни-експортери є стратегічно важливими регіонами для нарощування торгівлі [17].

2.4. Динаміка економічного розвитку і структурні зрушення в економіці Італії

Динаміка зростання ВВП Італії з 1996 по 2008 рік (валовий внутрішній продукт характеризує спільний обсяг виробництва у всіх галузях, включаючи матеріальне виробництво і сферу послуг) виглядає таким чином %:

Таблиця 2.12

Динаміка зростання ВВП Італії з 1996 по 2008 рік

1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
2,7	-0,5	-0,4	2,6	2,4	2,9	3,1
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2003-2007
4,1	3	2	1,5	1,1	0,6	1,9

Джерело: [52]

Порівнюючи Італію з іншими країнами ЄС по річному збільшенню ВВП (у відсотках) маємо наступну таблицю:

Спільна структура галузей італійської економіки близька до відповідних даних інших найбільш розвинених капіталістичних країн. Розподіл ресурсів за основними галузями економіки виглядає таким чином, % від спільної величини економічно активного населення:

Як видно, збільшується питома вага в економіці завдяки сфері послуг. Швидко зростає галузь виробничих послуг (консультації промислових фірм по проблемах НТП, проектна справа і т. п.).

Скорочення частки промисловості у ВВП і сукупній зайнятості відбувається за рахунок зниження активності в традиційних галузях (металургія, важке машинобудування, швацька, текстильна промисловість) у порівнянні з швидким зростанням впливу крупних компаній в передових наукоємних галузях. Економічні кризи стимулювали зусилля провідних італійських фірм по здійсненню програм структурної перебудови і підвищенню конкурентоспроможності італійської продукції на міжнародних ринках. Так, в металургійній промисловості більше 90% капіталовкладень йде на раціоналізацію і оновлення виробничого апарату.

Таблиця 2.13

Італія з іншими країнами ЄС по річному збільшенню ВВП 2003-2008 р.

	2003-2007	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Німеччина	3,4	3,7	3,8	4,7	3,71,5	1,5	1,2
Франція	2,4	2,3	3,9	2,8	1,1	1,8	1,1
Італія	1,9	4,1	3	2	1,5	1,1	0,6
Великобританія	0,05	4,3	2,3	1	-2,2	-0,9	1,3
Решта країн	2,6	2,9	3,3	2,6	2,5	1,1	-
ЄС в цілому	2,2	4	3,5	2,9	1,5	1,1	1,3

Джерело: [52]

Італія входить до числа провідних виробників робототехніки в світі. Безперервно зростає частка наукоємного устаткування в загальному його виробництві. Частка верстатів з цифровим програмним управлінням в їх загальному випуску італійськими фірмами перевершує аналогічний показник Німеччини і знаходиться на рівні США і Японії.

Таблиця 2.14

Спільна структура галузей італійської в 1985-2008 роках

	Сільське господарство	Промисловість	Сфера послуг
1985	17,2	44,3	38,3
1995	12,1	37,9	49,9
2005	11,1	32,6	56,3
2008	10	30,5	59,5

Джерело: [52]

Крупні промислові підприємства Італії з числом зайнятих понад 1000 є справжні гіганти, в середньому на кожного з них працює більше 2000 чоловік, що цілком зіставно з аналогічним показником не лише у Франції, але і у Німеччині, і в США. Найбільші підприємства з 5000 зайнятих і вище на кожному дають близько 22% відвантажень продукції.

Проблему до теперішнього часу складає відносна відсталість Півдня країни. У цьому регіоні, що займає 2/5 території країни, проживає 35% населення Італії. Не дивлячись на значні зусилля, що до індустріального розвитку Півдня, роль промисловості в його економіці істотно нижча, ніж в північних і центральних областях. Рівень виробництва ВВП в південних районах з розрахунку на одного мешканця складає лише 75% загальнонаціонального показника. Спільна продуктивність праці (ВВП на одного зайнятого) – 67% середнього рівня для Італії в цілому. Таким чином, розрив у виробництві ВВП на душу населення не зменшився з початку 60-х років [19].

Таблиця 2.15

Об'єм ВВП Італії в цінах 2007 р. в млрд. доларів

1. Основні країни					
Німеччина	1,5	6,8	3,9	60,1	+
Бельгія	2,0	7,5	3,4	79,5	+
Голландія	2,3	6,9	3,5	78,5	+
Люксембург	1,8	7,2	0,0	6,7	+
Австрія	2,2	7,2	5,1	69,3	+
Франція	1,8	7,6	4,2	55,0	+
2. Країни, що наближаються до основних критеріїв					
Ірландія	2,3	8,3	2,6	80,0	+
Данія	2,4	8,3	1,0	81,6	+
Фінляндія	2,0	8,8	3,0	62,5	-
Швеція	2,8	10,3	4,5	79,5	-
3. Інші країни					
Великобританія	2,8	8,2	3,8	49,7	-
Іспанія	3,6	11,3	4,7	65,5	+
Італія	4,4	12,3	6,8	121,4	-
Португалія	3,5	11,8	4,5	72,6	+
Греція	7,4	20,0	7,9	113,3	-
Поточні Значення «прохідних» критеріїв	3,0-3,3	9,7	3,0	60,0	

Джерело: [48]

Зовнішньоекономічні розрахунки країни хронічно зводяться з негативним сальдо. У його основі лежить дефіцит зовнішньоторгівельного балансу. Він утворюється за рахунок таких товарів як паливо і хімічні товари, транспортні засоби і продовольство. Дисбаланс в торгівлі наполовину обумовлений перевищенням імпорту з Німеччини. Крупні кошти переказуються з країни у формі відсотків і дивідендів. Довготривалий дефіцит платіжного балансу зумовлює нестійке положення ліри на валютних ринках. Важливим чинником в цьому процесі виступає інфляція.

Існуюча модель економіки з активною участю держави в підприємницькій сфері забезпечила Італії найбільш високі темпи економічного зростання в ЄС за останні два десятиліття. Останніми роками вона піддається великому тиску ззовні, оскільки не сприяє цілям інтеграційних процесів, направлених на створення економічного і валютного союзу в Західній Європі.

Зміна об'єму ВВП в Італії в цінах 2007 р. в млрд. доларів у ряді європейських країн з ринковою економікою в наступній таблиці:

Італія продовжує зберігати позиції однієї з провідних економічно розвинених країн світу. За об'ємом виробничого ВВП вона займає п'яте місце (після США, Японії, Німеччини і Франції). У 2007 р. ВВП виріс на 5%. Інфляція, що досягала в 2006 році 4,2%, завдяки цілеспрямованій політиці уряду, до 2008 року знизилася до 1,7%. За одним із основних параметрів – співвідношення дефіциту держбюджету до ВВП – Італії майже вдалося вийти до 2006 року на показник 2,7%. Намічається тенденція до скорочення рівня безробіття, який склав в 2007 р. 12,2%, а в 2008 р. по попередніх оцінках знизився до 11%. Стабілізувався курс ліри до долара і євро.

Структура італійської економіки наступна: частка промисловості у ВВП – 35,6%, сільського господарства – 3,9%, послуг – 60,5%. Приблизно 70% самостійного населення зайнято в сфері послуг, що розростається, 22% – в промисловості, 8% – в сільському господарстві.

Частка ВВП, що доводиться на душу населення, складає в Італії приблизно 22 тис. дол.

2.5. Висновки до другого розділу

Одним з головних чинників, що зробили вплив на формування моделі італійської економіки, була індустріалізація, яка запізнилася, і це срияло тому, що Італію стала слабким партнером на стрімко розвинутому європейському ринку. На таку слабкість в економіці зреагувала держава, яка узяла активну участь у відтворювальному процесі. Компенсуючи своїми ресурсами інвестиційну слабкість національної буржуазії, держава створювала перші підприємства важкої і військової промисловості, розширювала транспортну систему.

Істотна роль державного сектора і крайній ступінь монополізації економіки – такі хвороби італійського економічного життя.

Маючи індустріальну спеціалізацію і сировинну залежність, економіка країни характеризується більш низькими показниками розвитку, ніж економіки інших країн-лідерів.

У міжнародній торгівлі країна спеціалізується на експорті продукції галузей легкої і важкої промисловості. Імпорт в основному складається з сировинних матеріалів, а також продукції наукоємних галузей.

На внутрішньому і зовнішньому ринку італійська продукція традиційних галузей поступово втрачає свою конкурентоспроможність і витісняється продукцією з третіх країн, яка відрізняється порівняно низькою вартістю.

Негативний вплив на баланс надає зниження інвестиційного потоку в країну, це обумовлено відсутністю у інвесторів бачення перспективності італійської економіки.

З країни виїжджає корінне населення у пошуках кращого життя і праці, але з іншого боку Італія страждає від напливу мігрантів з азіатських і африканських країн, що розвиваються.

Італія витрачає порівняно малу кількість засобів на розвиток науки і техніки, сучасних високотехнологічних галузей.

Відсутність інвестицій у інноваційну сферу надалі може забезпечити Італії глибоку стагнацію і економічний спад. Уряд в змозі провести структур-

ні перетворення тільки при єдності всієї політичної системи, яка на сьогоднішній день вельми стратифікована.

Не дивлячись на всі структурні проблеми Італія продовжує грати роль одного з найголовніших міжнародних партнерів України та Росії. Збільшується об'єм постачань сировини, у тому числі природного газу, з Росії до Італії. Україна ж купує обладнання, що відрізняються вищою якістю, ніж вітчизняні аналоги.

В цілому, об'єм італійського імпорту зростає незначними темпами. В основному цей показник залежить від коливань внутрішнього попиту італійських споживачів і виробників, який, в свою чергу, тісно взаємозв'язаний з рівнем цін на сировину. Проте наростаюча експансія з країн Азії може змінити ситуацію вже в найближчий час.

РАЗДЕЛ 3. ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ІТАЛІЇ

3.1. Проблемні питання в зовнішньоторговельному секторі Італії

Одним з головних чинників, що зробили вплив на формування моделі італійської економіки, була індустріалізація, що запізнилася, що визначило Італію як слабого партнера на стрімко розвинутому європейському ринку. Реакцією на таку слабкість економіки виступила держава, що взяла активну участь у відтворювальному процесі. Компенсуючи своїми ресурсами інвестиційну слабкість національної буржуазії, держава створювала перші підприємства важкої і військової промисловості, розширювала транспортну мережу.

Істотна роль державного сектора і крайній ступінь монополізації економіки – такі хвороби італійського економічного життя.

Найважливішим агентом зовнішньоекономічних стосунків виступає держава, яка не лише опосередковує господарські стосунки через фінанси, законодавство, але виступає крупним власником засобів виробництва. Розвиток державного сектора історично був обумовлений слабкістю приватного підприємництва, яке виявлялося не в змозі вирішувати складні проблеми економічного розвитку країни. Широкі заходи держави щодо порятунку від банкрутства і оздоровлення приватних компаній і банків привели до створення і розширення державного сектора. У випадках, коли компанії, отримавши від держави фінансову допомогу, виявлялися не в змозі погасити свою заборгованість, вони переходили під контроль держави. В результаті «повзучої» націоналізації під державний контроль перейшли такі крупні групи, як «Іноченті», СЕР, «Лікуїкіміка», «Онїкс» та інші [25].

Державний сектор розширювався за рахунок нового будівництва як на національному, так і муніципальному рівні, а також в результаті націоналізації, зокрема, електроенергетичних підприємств і покупки контрольного пакету акцій. В результаті в кінці 80-х рр. державні підприємства проводили понад 30% ВВП, що значно перевищувало відповідні показники в інших прові-

дних країнах. У ряді галузей державні підприємства виробляють основну масу продукції: у гірничодобувній промисловості - близько 90%, в електроенергетичній - 98%, в хімічній - 45%, машинобудуванні - 30-32%, в легкій промисловості - 20%, на залізничному транспорті - 99%, в морському транспорті - понад 70%, авіаційному - 85%, в будівництві - 36-38%. Як видно, державний сектор утворює ядро всього комплексу, що представляє Італію в зовнішній торгівлі.

Особливе місце в зовнішній торгівлі Італії займає підприємницька мафія, що є складовою частиною традиційної мафії. У цьому секторі поєднуються методи насильства, позаекономічної експлуатації з елементами ринкових стосунків. Мафіозі все ширше упроваджуються в зовнішню торгівлю і промисловість не лише на півдні, але і в інших районах. Вони прагнуть до широкої співпраці з крупним капіталом, виявом чого з'явилася діяльність Банко Амброзіано в 80-х рр. Партії християнських демократів і соціалістів, що тривалий час стояли біля влади, в обхід органів держави створили особливий інструментарій, який став знаряддям їх економічного і політичного впливу. З його допомогою вони широко використовували фінансові кошти держави в своїх інтересах. Ця система будується на зв'язках і залежностях групи людей від впливових діячів фірм, державних органів і різних організацій.

Італійська економіка активно бере участь в міжнародному розподілі праці, хоча її експортна і імпортна квоти декілька нижче відповідних показників інших провідних країн ЄС (19-25%). Італії припадає на частку 5% світового об'єму експорту (2006 р. 4%). Не дивлячись на підвищення частки експорту на початку ХХ століття, темпи його приросту у відмінності від минулих десятиліть були нижчі за середні показники країн ЄС. Успіхи італійських експортерів значною мірою пов'язані з легкою промисловістю, частка продукції якої в спільному об'ємі експорту зросла з 10% в 1995 р. до 18% в 2008 р. Значне місце в цій групі товарів займає взуття (50% експорту всіх західних країн) і вироби з шкіри. Проте, основу експорту складає спільне машинобудування, продукція якого характеризується високою конкурентоспроможністю. Сюди

відноситься металообробне устаткування, устаткування для легкої і автомобільної промисловості. Сильні позиції італійські виробники займають на ринку сільськогосподарської техніки, автомобілів. В той же час, питома вага високо технологічні товарів в експорті Італії менше, ніж в середньому по ЄС (5,9%).

Зміцнення позицій італійських експортерів на світових ринках базувалося на значному зростанні продуктивності праці в оброблювальній промисловості. За його показниками Італія випереджала всі провідні країни за винятком Японії і Великобританії. Проте по рівню продуктивності праці вона значно відстає від Німеччини і Франції (відповідно 74 і 81,3%). Стримуючим чинником в зовнішньоторговельній експансії було швидке зростання вартості робочої сили, який перевищував відповідні показники провідних європейських країн. У 2007 р. по рівню витрат на робочу силу Італія поступалася тільки Німеччині. Їх підвищення сприяло збільшенню вартості експортної продукції [25].

Поглиблення міжнародного розподілу праці, залежність країни від зовнішніх поставок сировини обумовило великі масштаби імпорту. Італія великою мірою залежить від ввезення мінеральної сировини. За рахунок імпорту вона покриває 80% своїх енергетичних потреб - удвічі більше, ніж в середньому по Західній Європі. Крупні позиції в структурі імпорту займають сільськогосподарські і хімічні товари, продовольство.

У географічному відношенні зовнішньоторгівельні зв'язки Італії концентруються на країнах ЄС, в які прямує близько 60% італійського експорту. Головними торговельними партнерами є Німеччина, якої припадає на частку 17%, і Франція - 16% експорту. Велику питому вагу в торговельному обороті займають США - 8,6% експорту, і частка їх швидко збільшувалася (2004 р. - 4,9%).

Країни, що розвиваються, є традиційними постачальниками на італійський ринок палива і промислової сировини. Основні поставання здійснюються з країн Африки, Близького і Середнього Сходу. Їх частка скоротилася, у тому числі частка африканських країн з 10,2 до 4,8%.

Італія - активний учасник міжнародного обміну технологічними досягненнями, виступаючи в ньому як чистий імпортер. Найбільші платежі пов'язані з імпортом ліцензій і використанням «ноу-хау» із США. По кількості патентів, що купуються там, і ліцензій вона займає одне з провідних місць в Західній Європі. Основна частка ліцензій, що набувають, доводиться на спільне машинобудування, електротехніку і хімічну промисловість. Італійські компанії беруть участь в здійсненні проектів в рамках «Єврика» і COI [37].

Тривалий час в області НІОКР країна орієнтувалася в основному на прикладні дослідження і розробки, засновані на запозиченні зарубіжного досвіду. В порівнянні з іншими країнами в Італії менш розвинена база НІОКР, що знаходить віддзеркалення у виробничій спеціалізації країни. Для оброблювальної промисловості характерне виробництво продукції малої і середньої наукоємної і переважання у виробництві трудомістких і капіталомістких товарів. Перехід на нову технологічну базу промислового виробництва і посилення конкуренції на світових ринках сприяв активізації власних НІОКР. У 2005р. темпи зростання витрат на НІОКР випереджали динаміку ВВП, у зв'язку з чим їх частка у валовому продукті безперервно зростала. У 2000 р. вона складала 0,75% ВВП, а в 2005 р. піднялася до 1,5 %. Проте до цих пір Італія значно відстає по відносній величині витрат на ці цілі від інших країн. Основні витрати на НІОКР несе держава і державні компанії.

Вивіз капіталу з Італії довгий час стримувався такими обставинами, як напруженість кредитної системи і існування валютних обмежень. По розмірах експортованого капіталу вона значно поступається не лише великим, але і деяким малим країнам Західної Європи - Швейцарії, Нідерландам, Бельгії. На початку ХХ століття італійські компанії різко збільшили свої капіталовкладення за кордоном. У 2006 р. спільна сума італійських прямих інвестицій перевищила об'єм іноземних вкладень в країні. Велике значення зберігається за інвестиціями в країнах, що розвиваються, яких припадає на частку до 2/5 об'єму прямих капіталовкладень. У Західній Європі значна частка італійських інвестицій зосереджена в Швейцарії і Ліхтенштейні.

До середини 90-х рр. через існуючі законодавчі обмеження участь іноземного капіталу в італійській економіці була скромною. Після лібералізації умов ввезення прями іноземні вкладення безперервно зростали. По розмірах введеного капіталу виділяються компанії Швейцарії і Ліхтенштейну. Це пов'язано з тим, що в ці країни у великих розмірах йде італійський капітал, який зазвичай повертається назад у виді іноземного. Швейцарії і Ліхтенштейну припадає на частку понад 30% всіх іноземних інвестицій в Італії.

На другому місці за об'ємом капіталу знаходяться американські корпорації. Вони особливо активні в наукоємних галузях. Дочірні компанії американських ТНК займають провідне місце в електротехніці, у виробництві ЕОМ, засобів зв'язку, приладобудуванні. Останні контролюють 30% випуску електротехнічних товарів і, зокрема, 80% виробництв ЕОМ. У цьому секторі лідирує «ІБМ Італія». Висока частка іноземного капіталу в торгівлі, хімічній, харчовій промисловості і в машинобудуванні. У крупних компаніях цих галузей він займає переважаючі позиції, що забезпечує йому широкий вплив в італійській економіці.

Товари, що експортуються, вивозяться з країни через головні порти - Геную і Трієст. Італія має в своєму розпорядженні великий торговельний флот і багато чисельні риболовецькі флотилії. Ця держава допомогла зачати процес об'єднання Європи і одним з перших вступило в Європейське Економічне Співтовариство в 1957 році.

Розробкою пропозицій в області промислової політики і питаннями її реалізації займається Міністерство промисловості, торгівлі і ремесел, що діє у контакті з іншими економічними відомствами Італії. До складу Міністерства входять Головні управління, що займаються питаннями промисловості в цілому, добувними галузями і енергетикою, розвідкою родовищ, новими технологіями, екологією, підтримкою малих і середніх підприємств.

Конкретні завдання на поточний рік і необхідні для їх виконання фінансові кошти відбиваються в щорічному Фінансовому законі (держбюджеті), який, як правило, згодом піддається коректуванню залежно від ситуації, що складається, по виконанню бюджету.

По найбільш важливих питаннях економічної і промислової політики Уряд готує і вносить до Парламенту відповідні законопроекти. Крім того, Уряд має можливість по питаннях таким, що безпосередньо входить в його компетенцію, приймати т.з. «законодавчий декрет», що не вимагає затвердження законодавчої влади, або “декрет-закон”, яким має розглядатися Парламентом протягом 60 днів.

За об'ємом товарообігу Італія займає шосте місце в світі. Основне місце в зовнішньоторговельних операціях Італії займають країни-члени ЄС (на долю ФРН, Франції і Великобританії доводиться понад 40% її товарообігу). Товарообмін Італії з країнами Східної і Центральної Європи скорочується. На їх частку доводиться 3,1% італійського експорту і 4,1% імпорту.

3.2. Оцінка перспектив розвитку зовнішньої торгівлі Італії

Перший варіант: прогнозування обсягу зовнішньої торгівлі методом екстраполяції по коефіцієнтах зростання експорту і імпорту і їх еластичності до ВВП.

У нас є дані по темпах зростання економіки в цілому і окремих галузях Італії в 1960–2007 рр. (таб. 3.1). По ним обчислюються середньорічні темпи зростання (середнє геометричне), а також коефіцієнти еластичності.

Відповідно, якщо в 2007 р. експорт Італії дорівнював 448,3 млрд. євро, то при збереженні річного темпу зростання в 7,3% (середній за останніх 17 років) через 10 років в 2017 р. об'єм експорту в постійних цінах 1999 р. складе:

$$448,3 \cdot (1,073^{10}) = 906,9 \text{ млрд. євро.}$$

Аналогічно визначається об'єм імпорту в майбутньому:

$$453,0 \cdot (1,075^{10}) = 933,6 \text{ млрд. євро.}$$

Виходить, що в цьому варіанті торговий баланс країни складатиметься з гігантським дефіцитом: $906,9 - 933,6 = -26,7$ млрд. євро.

Перевірку розрахунку проводимо за квотою експорту і імпорту у ВВП з урахуванням коефіцієнта еластичності (таб. 3.2). Якщо в 2005 р. ВВП Італії

дорівнював 1535,5 млрд. євро, то при збереженні середньорічного темпу зростання в 4,7% він складе в 2017 г.: $1535,5 \cdot (1,047^{10}) = 2434,7$ млрд. євро.

Таблиця 3.1

Динаміка експорту, імпорту і ВВП Італії за період 1960–2007 рр.

Рік	ВВП млрд. євро	Експорт товарів і послуг млрд. євро	Імпорт товарів і послуг млрд. євро	Торговий баланс млрд. євро	Експорт квота % ВВП	Еластичність імпорту до ВВП	Еластичність експорту до ВВП
1963	17,1	2,3	2,7	-0,38	13,7	0,96	1,09
1964	18,8	2,7	2,6	0,06	14,4	1,05	0,89
1965	20,2	3,2	2,7	0,5	16,1	1,11	0,95
1966	21,9	3,6	3,2	0,5	16,5	1,03	1,07
1967	24,1	3,9	3,6	0,3	16,3	0,98	1,04
1968	26,1	4,5	3,8	0,6	17,1	1,05	0,98
1969	28,8	5,1	4,7	0,5	17,8	1,04	1,10
1970	35,3	5,6	5,5	0,1	15,8	0,89	0,96
1971	38,5	6,2	5,9	0,3	16,2	1,03	0,99
1972	42,2	7,2	6,8	0,4	17,0	1,05	1,05
1973	50,9	8,5	9,5	-1,0	16,8	0,99	1,16
1974	64,6	12,5	15,0	-2,5	19,3	1,15	1,24
1975	74,0	14,4	14,4	0,1	19,5	1,01	0,84
1976	93,1	19,4	20,5	-1,0	20,9	1,07	1,13
1977	113,1	25,2	24,1	1,1	22,3	1,07	0,97
1978	133,0	30,1	27,1	2,9	22,6	1,01	0,96
1979	162,8	38,0	36,1	1,8	23,3	1,03	1,09
1980	203,4	42,8	48,2	-5,5	21,0	0,90	1,07
1981	243,6	55,0	59,9	-4,9	22,6	1,07	1,04
1982	287,6	63,3	67,0	-3,7	22,0	0,97	0,95
1983	334,8	71,0	69,2	1,7	21,2	0,96	0,89
1984	382,8	83,8	85,4	-1,6	21,9	1,03	1,08
1985	429,6	94,5	96,3	-1,7	22,0	1,01	1,00
1986	475,0	92,6	86,3	6,3	19,5	0,89	0,81
1987	519,7	97,4	95,1	2,3	18,7	0,96	1,01
1988	577,5	105,8	105,4	0,4	18,3	0,98	1,00
1989	634,0	122,4	122,3	0,0	19,3	1,05	1,06
1990	701,4	134,8	133,5	1,4	19,2	1,00	0,99
1991	765,8	137,1	136,3	0,7	17,9	0,93	0,94
1992	805,7	147,4	148,2	-0,8	18,3	1,02	1,03
1993	829,8	176,8	151,2	25,7	21,3	1,16	0,99
1994	877,7	200,5	170,7	29,8	22,8	1,07	1,07
1995	947,3	243,8	207,8	36,0	25,7	1,13	1,13
1996	1003,8	248,2	201,4	46,9	24,7	0,96	0,91
1997	1048,8	264,5	224,1	40,4	25,2	1,02	1,06
1998	1091,4	282,7	246,2	36,5	25,9	1,03	1,06
1999	1127,1	283,0	260,3	22,7	25,1	0,97	1,02
2000	1191,1	330,0	318,6	11,4	27,7	1,10	1,16
2001	1248,6	346,0	328,2	17,8	27,7	1,00	0,98
2002	1295,2	340,3	327,4	12,9	26,3	0,95	0,96
2003	1335,4	336,1	328,4	7,7	25,2	0,96	0,97
2004	1391,5	360,0	349,0	11,0	25,9	1,03	1,02
2005	1428,4	370,8	371,9	-1,1	26,0	1,00	1,04
2006	1480,0	411,9	424,2	-12,3	27,8	1,07	1,10
2007	1535,5	448,3	453,0	-4,7	29,2	1,05	1,03

При збереженні квот експорту і імпорту на рівні 2007 р. вартість експорту в 2015 р. складе $2434,7 * 0,247 = 573,5$ млрд. євро, імпорту — відповідно $2434,7 * 0,230 = 559,1$ млрд. євро. Отримані цифри абсолютно не співпадають з обчисленими вище: по експорту різниця складає 38%, по імпорту — 40%, торговий баланс виявляється позитивним.

Проте квоти експорту і імпорту у ВВП Італії неухильно зростають. Враховуючи це явище, перспективні об'єми слід визначати з урахуванням коефіцієнта еластичності:

$$\text{експорт в 2017 р.} = 2434,7 * 0,247 * (1,025^{10}) = 768,9 \text{ млрд. євро}$$

$$\text{імпорт в 2017 р.} = 2434,7 * 0,23 * (1,026^{10}) = 724,8 \text{ млрд. євро}$$

Бачимо, що і ці цифри хоча і у меншій мірі, але також різко відрізняються від отриманих вище. Тобто, прогнозування методом екстраполяції не дає однозначного результату.

Другий варіант: прогнозування обсягу зовнішньої торгівлі шляхом побудови трендів по динамічних рядах за попередні роки.

За даними таблиці 3.1 в програмі Excel будемо графіки темпів зростання і об'ємів експорту і імпорту і їх тренди на 10 років вперед (рис. 3.1–3.4).

Статистичний тренд показує на 2017 рік об'єм експорту Італії приблизно в 550 млрд. євро, або набагато менше, ніж в першому варіанті нашого прогнозу. Результат лінійного тренда — 600 млрд. євро, що на 33% більше рівня 2007 року і відповідає 3% щорічного приросту експорту. Величини достовірності апроксимації (наближення) у двох цих трендів однакові (див. рис. 3.1). Всі інші тренди — експотенційний, логарифмічний і поліноміальний, — показують скорочення об'єму експорту в перспективі і мають малу величину достовірності апроксимації.

Перевірити цей результат можна шляхом аналізу динаміки зростання (див. рис. 3.2–3.5). На графіці видно, що в ретроспективі амплітуда коливань темпів зростання експорту Італії була значною, але з тенденцією до згладжування і пониження.

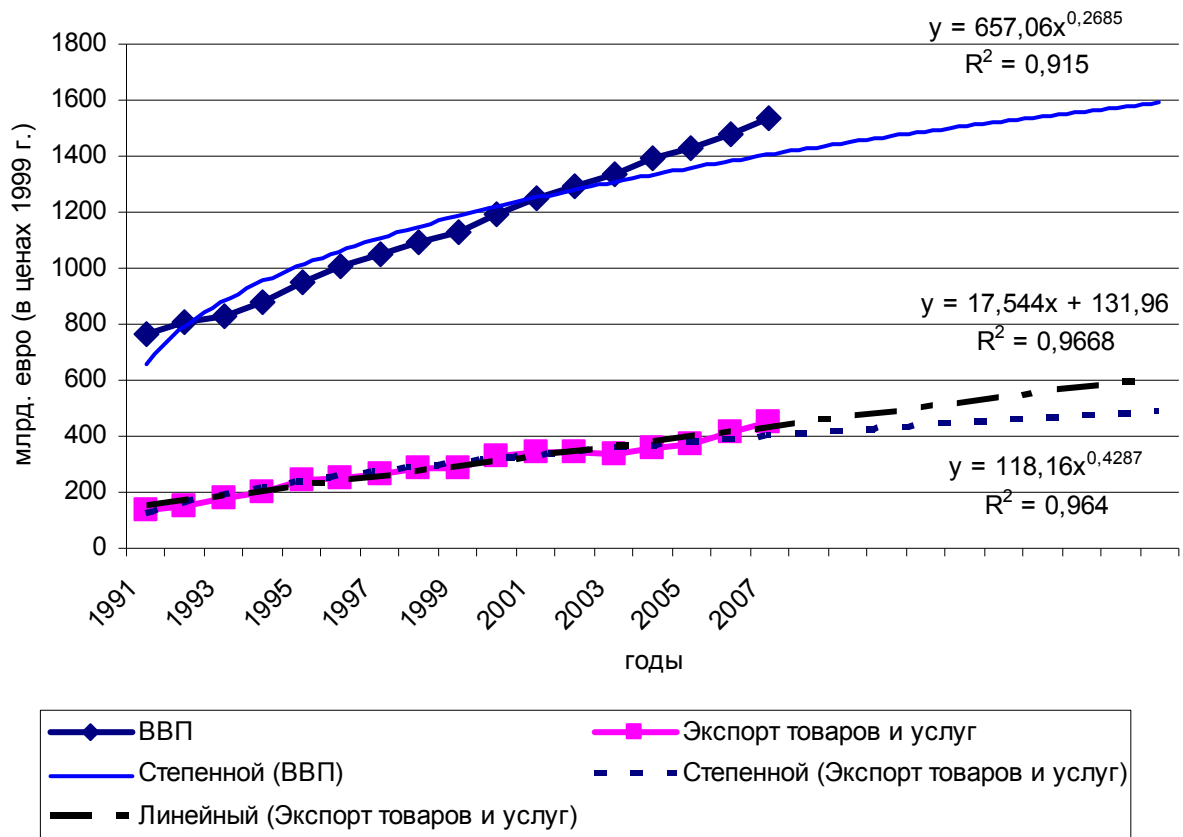
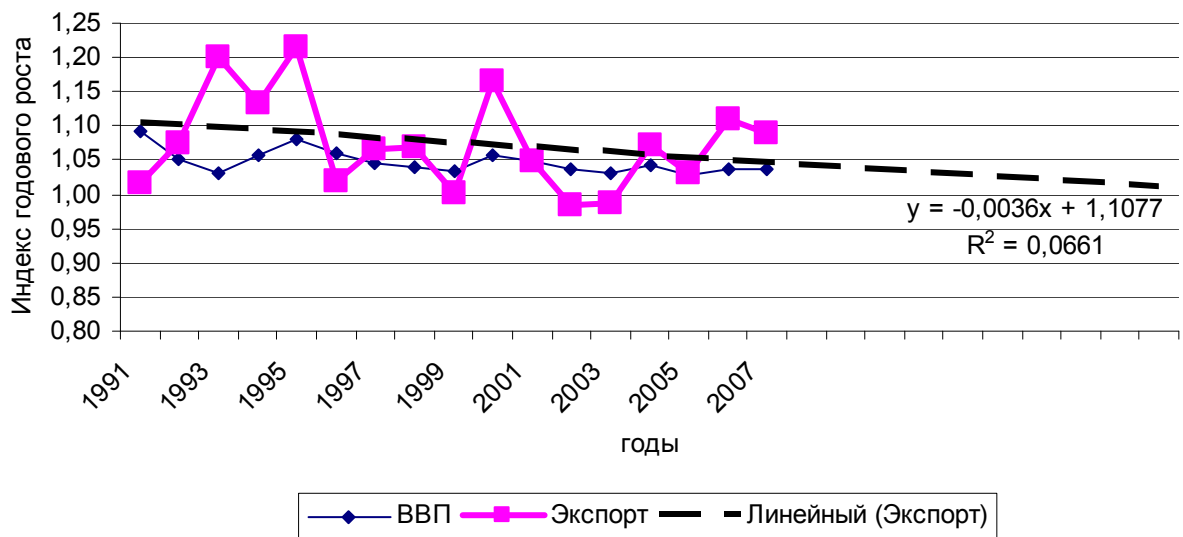

Рис. 3.1. Динаміка і прогноз об'ємів експорту Італії

Рис. 3.2. Динаміка темпів зростання експорту Італії
с лінійним трендом до 2017 р.

На 10-річну перспективу лінійний, експотенційний і логарифмічний тренди показують подальше зниження темпів зростання експорту Італії, і лише поліноміальний тренд прогнозує підйом темпів приросту до 2017 року до 10% (рівень 1991 р.). Цей поліноміальний тренд має найбільшу величину до-

стовірності апроксимації – 0,0759, тоді як у логарифмічного вона складає 0,327, у експотенційного – 0,063, у лінійного – 0,0661 (мал. 3.2–3.4).

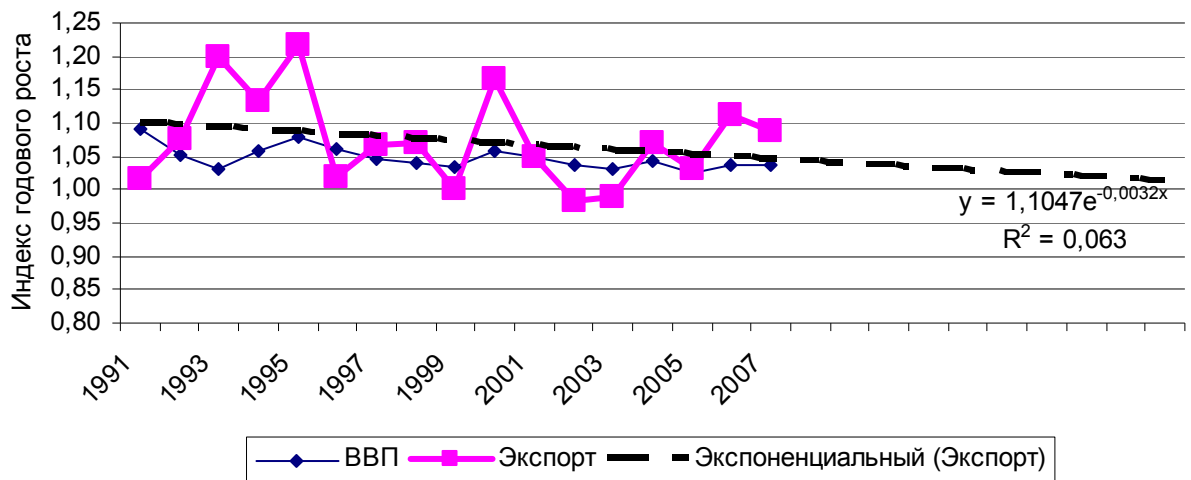

Рис. 3.3. Экспотенційний тренд експорту Італії до 2017 р.

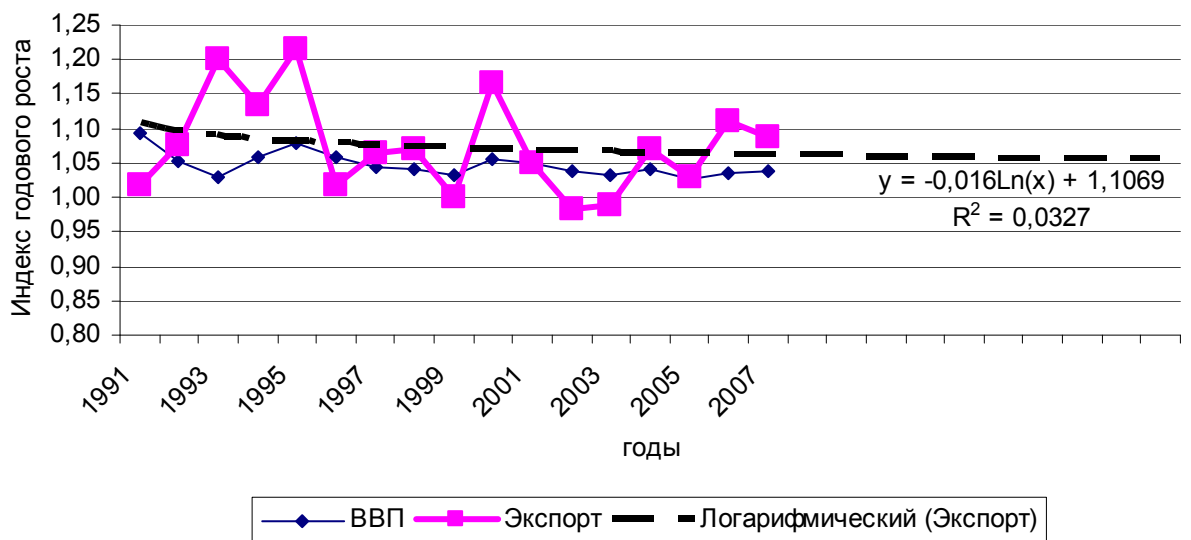

Рис. 3.4. Логарифмічний тренд експорту Італії до 2017 р.

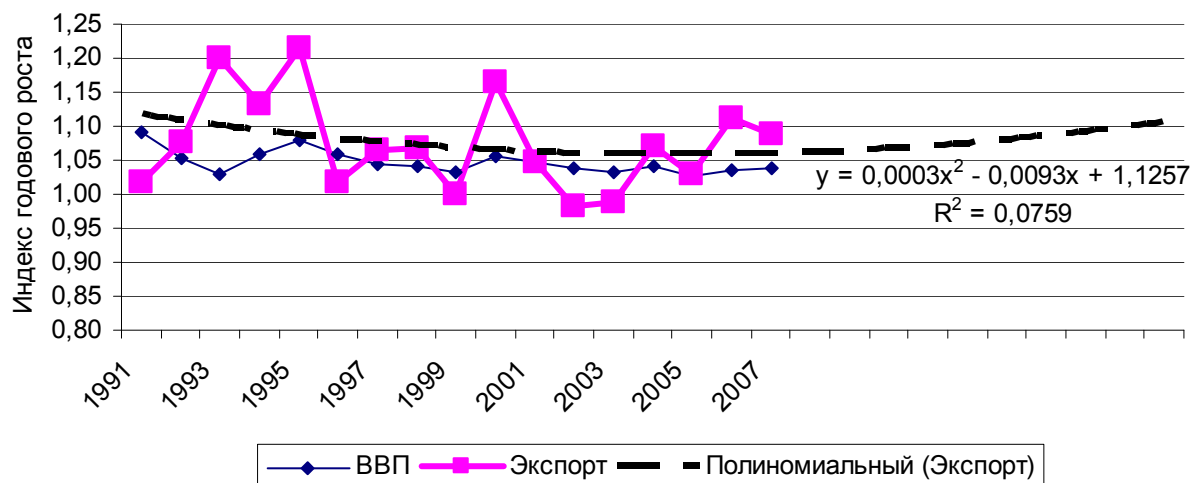

Рис. 3.5. Поліноміальний тренд експорту Італії до 2017 р.

Побудова перспективних трендів приросту імпорту дає ту ж картину, як по експорту – зниження до рівня 0,0–2,0% в рік. Достовірність апроксимації в трендах експорту і імпорту збігаються.

Третій варіант: прогнозування обсягів зовнішньої торгівлі по динаміці ВВП країни.

Темпи зростання реального ВВП Італії як в середньостроковій (на 10–15 років), так і у віддаленій перспективі (20 і більше років) по оцінках експертів Європейського Союзу очікуються невисокі — на рівні 3–4% в рік. Такий же індекс зростання дають тренди на основі динаміки минулих років (мал. 3.6).

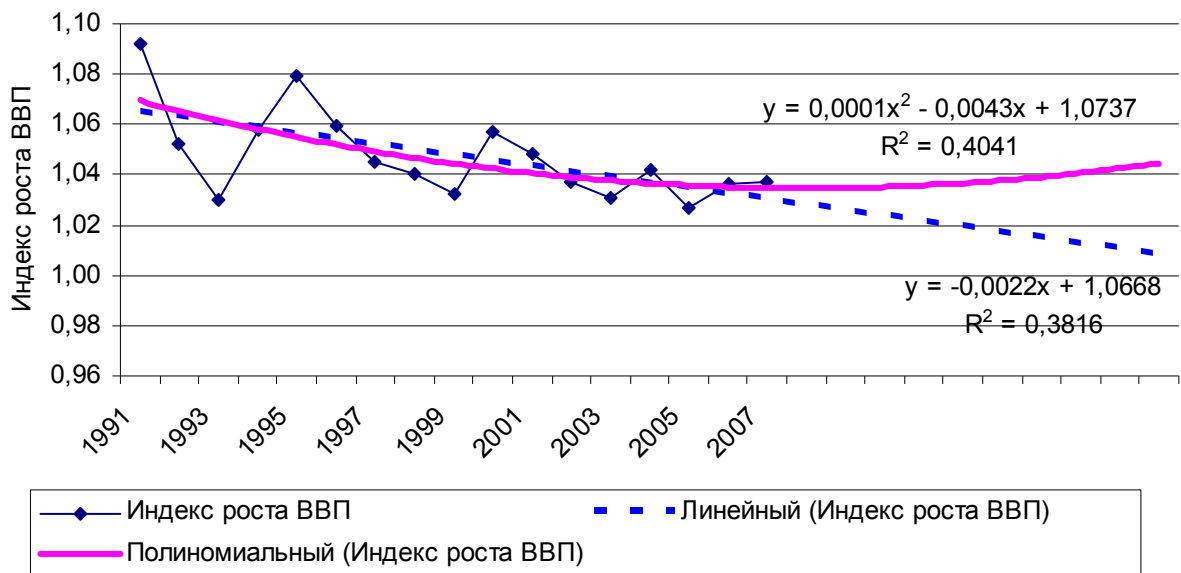

Рис. 3.5. Динаміка темпів зростання ВВП Італії

Перспективна величина ВВП Італії на 2015 рік, розрахована по середньорічних темпах зростання, виходить в об'ємі:

$$1535,5 \cdot (1,047^{10}) = 2434,7 \text{ млрд. євро (у постійних цінах 1999 р.)}$$

Статечною тренд з достовірністю апроксимації 0,915.определяет цю величину приблизно в 1600 млрд. євро (див. мал. 3.1), решта всіх трендів показує скорочення об'єму ВВП Італії. Досягнення через 10 років величини ВВП в 1600 млрд. євро відповідає середньорічному темпу зростання 0,4%.

Якщо розрахувати обсяги зовнішньої торгівлі від цієї цифри, отримуємо:

$$\text{експорт в 2017 р.} = 1800 \cdot 0,247 \cdot (1,025^{10}) = 568,4 \text{ млрд. євро}$$

$$\text{імпорт в 2017 р.} = 1800 \cdot 0,23 \cdot (1,026^{10}) = 535,8 \text{ млрд. євро}$$

Цей результат повністю збігається з нашим прогнозом по другому варіанту.

Таблиця 3.2

Результати розрахунку перспективних обсягів зовнішньої торгівлі Італії

(на 2015 рік)	Розрахунок по темпах зростання	Розрахунок за квотою у ВВП	Розрахунок по коэф. еластичності	Статечною тренд	Лінійний тренд
ВНП (млрд. євро в постійних цінах 1999 р.)	2434,7	2434,7	2434,7	1600	2000
Експорт (млрд. євро)	906,9	573,5	768,9	600	550
Імпорт (млрд. євро)	933,6	559,1	724,8	617	566
Торговий баланс (у млрд. євро)	-26,7	-14,4	-24,1	-17	-16
Експортна квота у ВВП %	37,3	23,6	31,6	37,5	27,5
Імпортна квота у ВВП %	38,3	23,0	30,0	38,6	28,3

Джерело: [45]

З порівняння результатів розрахунків, отриманих різними способами (таб. 3.2), можна зробити наступні висновки:

- екстраполяція по середньорічних темпах приросту експорту, імпорту і ВВП дає завищені обсяги зовнішньої торгівлі, що досягають 40% від величини ВВП;
- розрахунок на основі постійних експортної і імпортної квот дає скорочення темпів зростання зовнішньоторговельного обороту в порівнянні з тими, що існують, що неможливе в умовах інтенсивної інтеграції і глобалізації;
- логарифмічні тренди, побудовані для абсолютних показників (вартості експорту, імпорту і ВВП), взагалі показують зменшення цих величин, що суперечить реальності;
- логарифмічні тренди, побудовані для відносних показників (темпи зростання), завжди показують невелике, але послідовне зменшення цих величин в перспективі, що нагадує дію сили тертя;

- лінійні тренди дають максимальні величини достовірності апроксимації для абсолютних показників (близько 0,900) і менші, ніж в логарифмічних трендах, — для відносних показників;
- статечні тренди показують зростання для загальних показників експорту, імпорту і ВВП, а для відносних показників (темпи зростання) – завжди зменшення. При цьому мають низьку достовірність апроксимації;
- поліноміальні тренди показують зростання для відносних показників і зменшення для абсолютних показників.

В цілому найбільш достовірним здається прогноз об'ємів зовнішньоторговельного обороту і ВВП Італії на основі лінійного тренда. У цьому варіанті на найближчих 10 років середньорічний темп зростання ВВП в поточних цінах складе 3,0%, квоти експорту і імпорту піднімуться до 37–38%, торговий баланс складеться з невеликим плюсом. Різкого збільшення долей експорту і імпорту у ВВП чекати не слід, оскільки прогнози динаміки експортних і імпортних цін показують тенденцію до їх зниження.

3.3. Зміни в структурі зовнішньої торгівлі

За 15 років з 1992 по 2007 р. в структурі зовнішньої торгівлі Італії відбулися помітні зміни. Цей період в цілому ознаменувався надзвичайно важливими політичними і економічними подіями на зовнішніх ринках – це розпад соціалістичного табору і припинення «холодної» війни; розширення Європейського Союзу, що тепер охопив практично всю Європу; стрімкий вихід Китаю, В'єтнаму, Індонезії, Таїланду інших країн, що розвиваються, на світовий ринок; пов'язане з останнім різке збільшення цін на нафту, газ, кольорові метали і руди і так далі

У товарній структурі італійського експорту за 15 років в 2 рази (з 7% до 14%) збільшилася частка хімічної і нафтохімічної продукції; середньорічний темп приросту склав +6,7%. Ще швидше збільшувалася частка мінеральної сировини – на +12,8% за рік. До 40,2% піднялася частка машин і устаткування

ня (річний приріст +0,6%). Навпаки, скорочувалася частка продовольства і інших промтоварів, повністю припинився експорт палива і енергії (рис. 3.6).

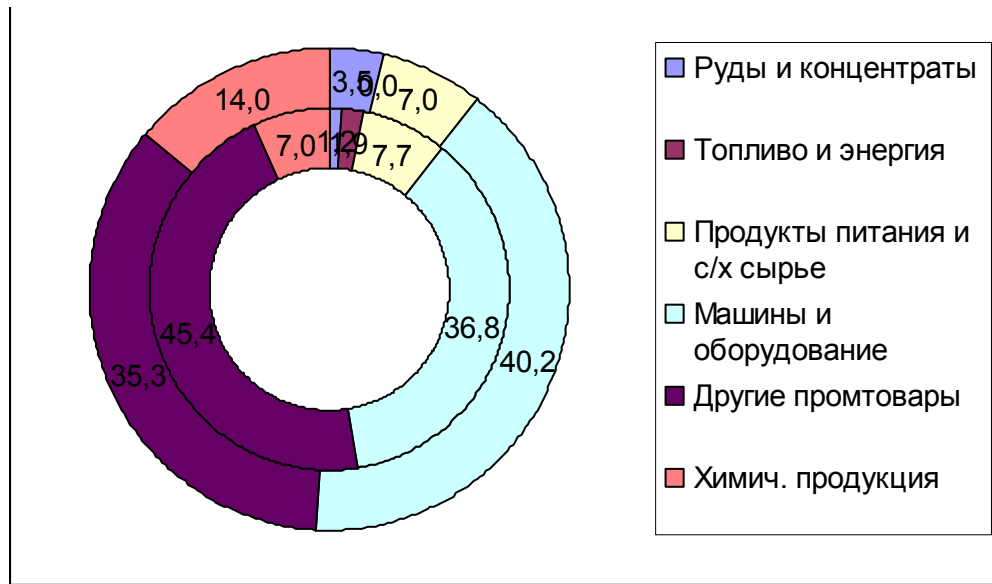

Рис. 3.6. Структурні зрушення в експорті Італії за період с 1992 р. (внутрішнє кільце) до 2007 р. (зовнішнє кільце)

У товарній структурі імпорту більш ніж в 2 рази збільшилася частка мінеральної сировини (середньорічний приріст +7,8%), в 1,5 разу – частка палива, в 1,4 разу – частка хімпродуктів (рис. 3.7). Скоротилася в структурі ввезення частка продовольства (–2,7% у рік) і інших промтоварів (–2,3% у рік).

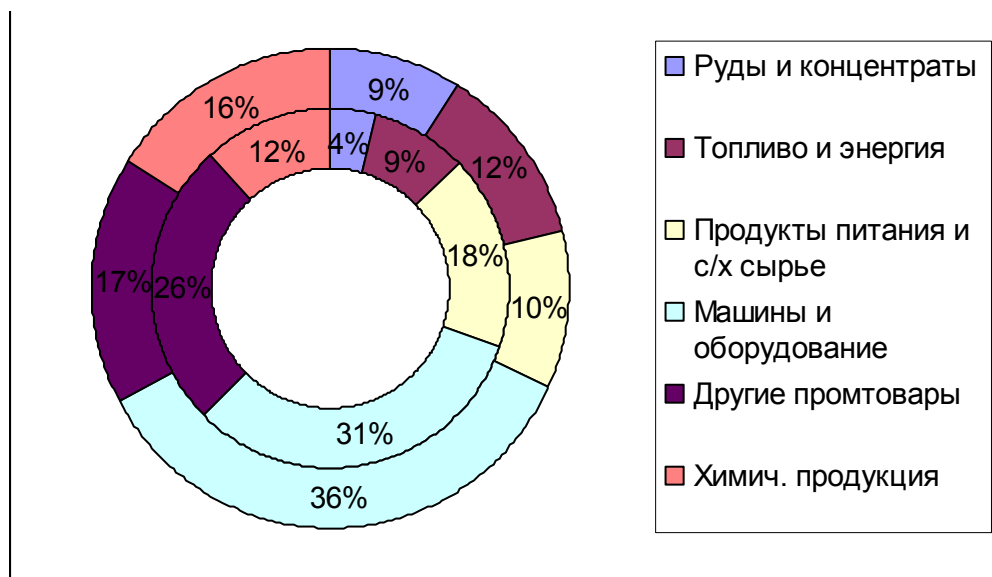

Рис. 3.7. Структурні зрушення в імпорті Італії за період с 1992 р. (внутрішнє кільце) до 2007 р. (зовнішнє кільце)

Є всі підстави припускати, що динаміка структурних зрушень, що склалася за минулий період, в зовнішній торгівлі Італії продовжиться і в ближній перспективі. Підставою для такого припущення є швидке зростання, що продовжується, китайською, в'єтнамською, філіппінською і інших азіатських економік, що відчувають нині щонайгостріший дефіцит сировини і палива, що обумовлює зростання цін на сировинні і енергетичні матеріали. З іншого боку, наслідком об'єднання Європи є посилення спеціалізації, що склалася, кожного з європейських регіонів, зокрема Італії.

Таблиця 3.3

Результати розрахунку перспективних обсягів зовнішньої торгівлі Італії

	Експорт в 2006 р.	Річний темп зміни %	Експорт в 2020 р.	Імпорт в 2006 р.	Річний темп зміни %	Імпорт в 2020 р.
Руді і концентрати	3,5	12,78	8,8	8,9	7,80	16,8
Паливо і енергія	0,0	-6,67	0,0	12,3	2,87	15,3
Продукти харчування и с/г сировина	7,0	-0,61	5,5	10,4	-2,73	5,3
Машини і устаткування	40,2	0,62	37,9	35,7	0,70	34,3
Інші промтовари	35,3	-1,48	23,7	16,7	-2,33	9,4
Хіміч. продукція	14,0	6,67	24,2	16,0	2,45	19,0

Відповідно, якщо прийняти попередні темпи зміни структури експорту і імпорту за основу для прогнозу, можна розрахувати ці структури в перспективі. Виходить, що до 2020 року частка машин про устаткування скоротиться як і експорті, так і в імпорті (таб. 3.3), а частка хімпродуктів, мінеральної сировини і палива зростає .

3.4. Перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків Італії і України

Італія є другим після Германії торговим партнером України в Європі. Особливістю італ'яно-українських торгівельних відносин є динамізм зовнішньоторгівельного обороту. На початковому етапі торгівлі між Італією і Україною спостерігалось значне перевищення обсягів українського експорту над імпортом, і у 2004 р. величина сальдо товарообігу між країнами становила 80

млн. долларів. Надалі ця величина поменшала і у 2006 р. становила \$12.9 млн. Вирівнювання структури торгівлі вдалося забезпечити за рахунок скорочення питомої ваги української продукції з середнім рівнем готовності, що постачалася до Італію, і збільшення частки готової продукції. Так, якщо в 2004 р. питома вага чорних металів, що продаються Україною і виробів з них становив 47,9% від всього експорту в Італію, то в 2006 р. 13,0%. Нарівні з цим обсяг українського експорту одягу і взуття збільшився більш ніж у 10 разів. Організація спільних україно-італійських підприємств сприяла і зміні структури українського імпорту. Так, для спільного виробництва сучасного взуття було потрібне збільшення обсягу постачання в Україну шкіряної сировини з \$106,1 тис. у 2004 р. до 510,4 млн. в 2006 р. Одночасно з цим збільшилася закупівля Україною і обладнання для легкої промисловості [35].

В 2007 році об'єм товарообігу досяг 769 мільярди доларів США. Причому 60% склав експорт з України в Італію і 40% експорт італійських товарів.

Італійці купують в Україні напівфабрикати металургійної промисловості, вироби хімічного виробництва, металолом, машинобудівну продукцію, агропромислові товари, товари легкої промисловості: меблі, взуття, одяг і т.д. і природно то, що Італія дуже зацікавлена в українських природних ресурсах. Збільшення обсягів українського експорту по ряду товарів, особливо взуття і одягу є результатом роботи спільних україно-італійських підприємств. Необхідність розширення зовнішньої торгівлі між Італією і Україною обумовлюється і тим, що обидві держави в недостатній мірі можуть забезпечити свої споживи в таких первинних енергоносіях. як нафта, природний газ. Італія з вирішенням цієї проблеми зіткнулася давно і накопичений нею досвід по диверсифікації постачальників енергетичної сировини може бути вельми корисний і для України.[21]

Процес становлення України як незалежної, економічно самостійної держави тісно пов'язаний з необхідністю отримання нею належного місця в міжнародній торгівлі. По суті своїй, ці два процеси є аспектами однієї і тієї ж проблеми - проблеми затвердження країни на світовій арені і насамперед -

через її визнання як повноцінного і повноправного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Зважаючи на економічну ситуацію, що існує в Україні, шлях до такого визнання має бути досить довгим. Це пояснюється тим, що більшість внутрішньо економічних проблем, з якими зіткнулася країна, - спад виробництва і зниження його ефективності, зростаюче безробіття, кризи у сфері платежів і натуралізація господарських зв'язків - пов'язані з дією зовнішньоекономічних чинників. У таких умовах Україні важко знайти свою нішу в світовому господарському комплексі, тим більше що ринки основних світових товарів вже сформувалися. Тому, прискорення можливе лише через всебічне сприяння держави процесу лібералізації зовнішньої торгівлі.

Таблиця 3.3

Прямі іноземні інвестиції у Україну у 2006 році

	млн. дол. США	% до підсумку
Всього	18384,0	100,0
біля тому числі		
Німеччина	5503,2	29,9
Кіпр	2042,9	11,1
Австрія	1506,3	8,2
Сполучене Королівство	1435,5	7,8
Сполучені Штати Америки	1322,0	7,2
Нідерланди	1178,6	6,4
Російська Федерація	906,8	4,9
Віргінські острови, Британські	777,6	4,2
Франція	448,8	2,4
Італія	436,6	2,4
Польща	251,6	1,4
Угорщина	215,7	1,2
Інші країни	2358,4	12,9

Джерело: Держкомстат України

Лібералізація зовнішньої торгівлі грає стратегічно важливу роль в перехідний період, стимулюючи зрештою процес становлення ринкових стосунків. З цієї точки зору можна виділити декілька найважливіших цілей лібералізації зовнішньої торгівлі:

✓ реалізація економічної самостійності підприємств і створення життєздатного приватного сектора шляхом зниження ступеня втручання держави в економіку і наділи всіх економічних агентів правом здійснювати зовнішньоторговельні операції;

✓ встановлення зв'язку між внутрішніми і світовими цінами, що дозволяє вітчизняним виробникам отримувати через ринкові ціни необхідні сигнали для ефективного розподілу ресурсів і виявлення порівняльних переваг країни;

✓ включення вітчизняних виробників в конкурентну боротьбу на зовнішньому ринку і підвищення міжнародної конкурентоспроможності національного виробництва.

Сприяючи формуванню основних елементів ринкового механізму (приватного підприємництва, вільного ціноутворення і конкуренції), лібералізація зовнішньої торгівлі стає, таким чином, важливим елементом програми структурної перебудови економіки[29].

По-перше, вона прискорює реформу цін, оскільки простий перехід від зафіксованих до вільних цін не лише усуває, але може навіть підсилити цінові диспропорції в умовах ринку, що ще не сформувався і значної монополізації економіки.

По-друге, лібералізація зовнішньої торгівлі (особливо імпорту) сприяє проведенню антимонопольної політики, оскільки приносить в економіку, де в багатьох галузях домінують підприємства-монополісти, необхідний елемент конкуренції.

По-третє, тяжкі умови конкурентної боротьби на світових ринках, швидке розширення об'ємів і номенклатури імпорту примушують експортерів і підприємства, що проводять продукцію, що конкурує з імпортом, знижувати витрати, удосконалювати технології, підвищувати якість продукції, що зрештою сприяє підвищенню ефективності всієї національної економіки.

По-четверте, лібералізація експорту відкриває для національних виробників нові ринки збуту, що дозволяє використовувати ефект економії від розширення масштабів виробництва.

По-п'яте, в результаті лібералізації зовнішньої торгівлі національні виробники зіштовхуються з жорсткими вимогами світових ринків і неминуче минають прискорений «курс навчання» сучасним методам менеджменту і маркетингу, формам і методам зовнішньоторговельних операцій, кредитування, страхування[26].

3.5. Висновки до третього розділу

Італійці купують в Україні напівфабрикати металургійної промисловості, вироби хімічного виробництва, металолом, машинобудівну продукцію, агропромислові товари, товари легкої промисловості: меблі, взуття, одяг і т.д. і природно ті, що Італія дуже зацікавлена в українських природних ресурсах. Збільшення обсягів українського експорту по лаві товарів, особливо взуття і одягу є результатом роботи спільних україно-італійських підприємств. Необхідність розширення зовнішньої торгівлі між Італією і Україною обумовлюється і тим, що обидві держави в недостатній мірі можуть забезпечити свої споживи в таких первинних енергоносіях, як нафта, природний газ. Італія з вирішенням цієї проблеми зіткнулася давно і накопичений нею досвід по диверсифікації постачальників енергетичної сировини може бути вельми корисний і для України.

Що ж до лізингу, то в Україні він розвивається дуже повільно і складно. Тому ми поки що не готові співробітничати в цій сфері. Але необхідний рух і з українського боку: слід активніше знімати перешкоди на шляху співпраці, створювати сприятливіші умови для інвесторів. Можна багато і на всіх рівнях повторювати, що такі умови в Україні сформовані, але польські фірми, які вже прийшли на ваш ринок, бачать зворотне і розповідають про це своїм колегам в Польщі. Тому, я думаю, інтерес працювати в Україні є, але інвестиції зачнуть вкладатися тільки тоді, коли внутрішня середа буде готова їх прийняти і захистити.

Розглядаючи перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Італії кількома способами найбільш достовірним здається прогноз об'ємів зовнішньоторговельного обороту і ВВП Італії на основі лінійного тренда. У цьому варіанті на найближчих 10 років середньорічний темп зростання ВВП в поточних цінах складе 7,8%, квоти експорту і імпорту піднімуться до 36–37%, торгівельний баланс складеться з невеликим плюсом.

Різкого збільшення доль експорту і імпорту у ВВП чекати не слід, оскільки тренди перспективної динаміки експортних і імпортних цін показують тенденцію до зниження останніх.

В цілому найбільш достовірним здається прогноз об'ємів зовнішньоторговельного обороту і ВВП Італії на основі лінійного тренда. У цьому варіанті на найближчих 10 років середньорічний темп зростання ВВП в поточних цінах складе 3,0%, квоти експорту і імпорту піднімуться до 37–38%, торговий баланс складеться з невеликим плюсом. Різкого збільшення доль експорту і імпорту у ВВП чекати не слід, оскільки прогнози динаміки експортних і імпортних цін показують тенденцію до їх зниження.

ВИСНОВКИ

Загалом економічна політика Італії до цих пір знаходиться під сильним впливом кейнсіанської школи, не дивлячись на зростаючу в світі і всередині країни популярність неокласичних концепцій. Перегляд національної економічної політики через призму монетаристських ідей відбувається дуже повільно з середини 70-х років. Зміни відбуваються не швидкими темпами, і насамперед під впливом зовнішнього чинника. Саме спроби вбудуватися в контекст загальноєвропейської політики визначатиме розвиток Італії найближчими роками.

Виходячи з першого розділу дипломної роботи можна зробити висновок, що індексний метод є важливим аналітичним засобом, що визначає стан зовнішньої торгівлі. Роботу по вдосконаленню індексного методу з врахуванням специфіки зовнішньої торгівлі як галузі економіки можна звести до наступних напрямів:

- 1) переходу до розрахунку індексів по субпозиціях, тобто найбільш деталізований номенклатурі товарів;
- 2) впровадженню методу, поліпшуючого вибір однорідних і зіставних товарів при розрахунку індексів за розділом;
- 3) розмежуванню двох форм структурного чинника в зовнішній торгівлі — структурних і асортиментних зрушень, — і розробці і впровадженню на практиці методики за визначенням їх кількісного впливу на зовнішньоторгівельний оборот;
- 4) переходу до розрахунку індексів ланцюговим методом і вдосконаленню розрахунків базисних індексів на основі отриманих ланцюгових індексів.

Підсумовуючи другий розділ можна зробити висновок, що в цілому, об'єм італійського імпорту зростає незначними темпами. В основному цей показник залежить від коливань внутрішнього попиту італійських споживачів і виробників, який, у свою чергу, тісно взаємозв'язаний з рівнем цін на сировину. Проте наростаюча експансія з країн Азії може змінити ситуацію вже в самий найближчий час.

Не дивлячись на всі структурні проблеми Італія продовжує грати роль одного з найголовніших міжнародних партнерів України і Росії. Нарощується об'єм постачань сировини, у тому числі природного газу, з Росії до Італії. Україна ж купує обладнання, що відрізняються вищою якістю, ніж вітчизняні аналоги.

Пріоритети найбільш успішних виробництв італійської економіки концентруються на випуску готових споживчих товарів, що перебувають на нижній строчці пріоритетної схеми. На конкурентноздатні галузі споживацьких товарів припадають 47,5 % всього італійського експорту. Італія є провідним світовим експортером текстильної продукції і одягу.

Об'єктивна необхідність вимагає поступового, але неухильного включення економіки України до системи міжнародного поділу праці (МПП), світових інтеграційних процесів. Нинішня ситуація характеризується глобальною трансформацією усіх країн світу до нового якісного стану, нової цивілізації третього тисячоліття. У майбутньому велике значення буде мати інтеграція України в Європу. Україна широким фронтом виходить на західноєвропейський соціально-економічний простір. Таким чином самостійність України зовсім не означає її самоізоляцію на міжнародній арені. Сучасні тенденції світового розвитку ставлять перед Україною нові проблеми та потребують від неї активної участі в їх рішенні.

Виходячи з третього розділу можна зауважити, що в цілому найбільш достовірним здається прогноз об'ємів зовнішньоторговельного обороту і ВВП Італії на основі лінійного тренда. У цьому варіанті на найближчих 10 років середньорічний темп зростання ВВП в поточних цінах складе 3,0%, квоти експорту і імпорту піднімуться до 37–38%, торговий баланс складеться з невеликим плюсом. Різкого збільшення долей експорту і імпорту у ВВП чекати не слід, оскільки прогнози динаміки експортних і імпортних цін показують тенденцію до їх зниження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авілова А. Італія: своєрідність південноєвропейського шляху розвитку//МЭиМО. -2001. -№5
2. Авілова А. Структурне перетворення в Італії// МЭиМО. -1998
3. Амоша А., Дуніна М., Качура З., Марченко З., Ляшенко Регіоні України: оцінка конкурентоспроможності// Питання економіки. - 2005. №12. - З. 62-74.
4. Айвазян С.А. Прикладна статистика і основи економетрики. М:1998.-1022с.
5. Бабішев Л. Природний газ в економіці Італії// МЭиМО. -1996. -№3
6. Бабішев Л. Туризм як галузь Італійської економіки //МЭиМО. - 1995. - №12
7. Барабанів О. Сучасна зовнішньополітична ідеологія Італії//поліс. -2002. - №6
8. Белаш В. Розводка по-італійськи//Коммерсант-Власть. -2001. -№20
9. Букалов А. Криза на Апеннінах//Нова година -1998. -№42
10. Велика радянська енциклопедія. Під ред. Прохорова А.М. - Москва: Видавництво "Радянська енциклопедія", 1971. - З. 230.
11. Вольський В.В. Соціально-економічна географія зарубіжного Світу. 2003
12. Воронків П. Інтеграція країн СНД: політичний і економіко-теоретичний аспект//Світова економіка і міжнародні відносини. - 2000. - № 7. - С. 81-85.
13. Голіков А.П., Казакова Н.А, Шуба О.А. Економіка України: фактори виробництва, галузева структура, розміщення, тенденції розвитку: Навчальний посібник – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2005 - 238 с.
14. Гутник С., Подкозліна І. Євроленд: економічний розвиток нової групи//МЭиМО. - 1999. -№8
15. Доугерті К. Введення в економетрику: Підручник. 2-е видавництво, 2004.-432с.
16. Доугерті Д. Введення в економетрику: Підручник. 2-і видавництво, , 2004.-432с.
17. Елісєєва І.І., М:фінанси і статистика, 2001. - 344с.
18. Захматов Н.І., Фомічев В.І. Вступ Італії до ЄС і перспектив розвитку // Зовнішня торгівля.-2002.-№1.-18-22с.
19. Зевельова Р. Італія на шляху глибоких змін//МЭиМО. -1995. -№1

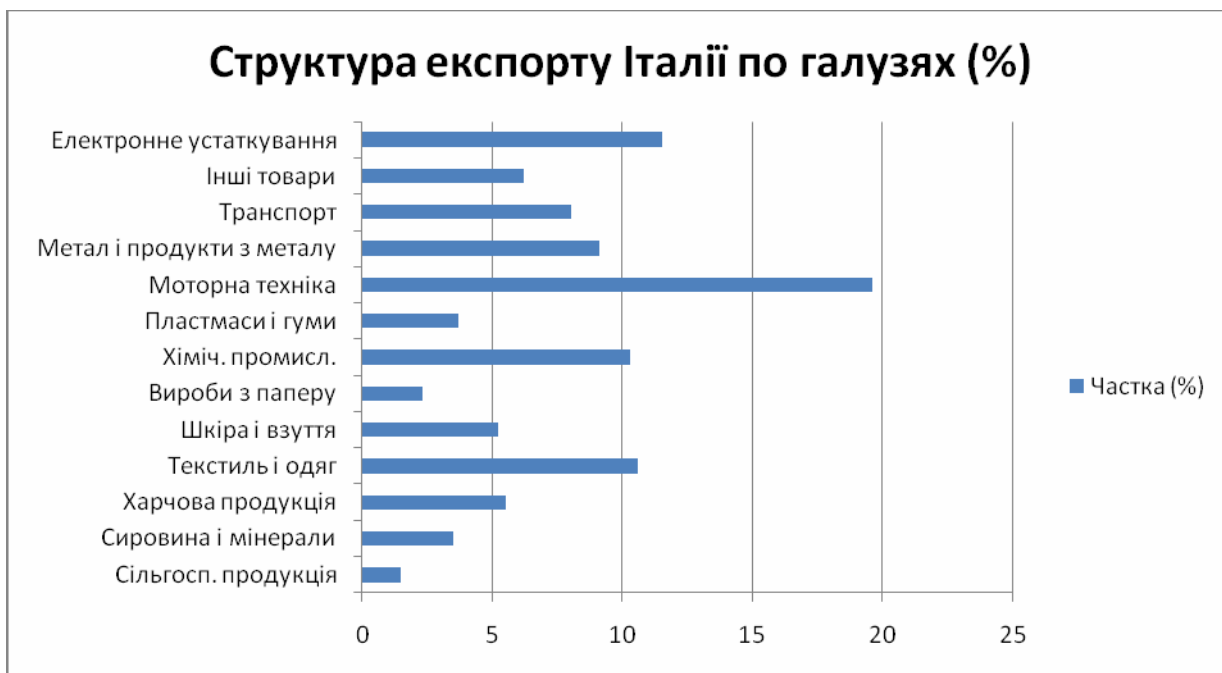
20. Задуллаєв Н. Сучасна економічна ситуація в СНД// Питання економіки. - 2001. - №5. - З. 81 - 91.
21. Іванов Ю., Рябушкін Б. Підсумки розвитку економіки країн - членів СНД в 2001г. Питання економіки. - 2002. - №3. - З. 51-67.
22. Косикова Л. Виробнича співпраця Росії і Україні: тенденції і суперечності. - 2002. - №2. - З. 47-52.
23. Куршев А. Особливості економічній моделі Італії//економіка і управління в зарубіжних країнах. -2001
24. Країні світу сьогодні: енциклопедія. - М. - 1988. - З. -540.
25. Мальків Е. Основні підсумки розвитку економіки Італії біля 2002// Зовнішньоекономічний бюлетень. -2001. -№2
26. Матюшенко І., Федоренко Е. «Проблема інноваційного розвитку України на сучасному етапі»// Економіка, фінанси, право.№3, 2002.
27. Макогон Ю.В., Лукьянченко Н.Д., Гохберт Ю.А.Основи зовнішньоекономічних зв'язків. - Донецьк: донгу. - 2000. - 116-118с.
28. Міжнародні економічні відносини: Підручник для вузів/В.Е.Рибалкін, Ю.А.Щербанін, Л.В.Балдін. В.Е.Рибалкіна, 2005.-605с
29. Прокопенко Н.Д. Аналіз і прогнозування розвитку економіки регіону - Київ:1999-176с.
30. З.Л. Сельцовський, 2004 Економіко-статистичні методи аналізу зовнішньої торгівлі.
31. Храмова І. Земельна реформа в Італії//. -1998
32. Хрістовий Т. Економічні перетворення в Італії - історія і сучасність//Бізнес. -1998. -№1
33. Чередниченко С. Проблеми формування системи державного управління економіки України.// Економіка СНД. - 2003. - №5. - З. 24-31.
34. Чекалкин А. Італія: десять років і сьогодні//Економічна газета. - 1998. - №8
35. Юрченко О.Є. Вплив фінансово-кредитної системи на стан транзитивної економіки: Автореф. дис... канд. екон. наук (08.01.01) / Харківський національний ун-т ім.В.Н.Каразіна. - Х., 2001. - 17 з.
36. <http://www.cia.org>
37. <http://www.wto.org>
38. <http://www.data.un.org/browse>
39. <http://www.italy.org>
40. <http://www.intracen.org/menus/countries.htm>
41. <http://www.ukrstat.gov.ua>

42. <http://www.vip.km.ru>
43. <http://www.worldbank.org>
44. <http://www.un.org>
45. <http://www.oecd.ru>
46. <http://www.istat.it>
47. <http://www.politicheagricole.it>
48. <http://www.tesoro.it>
49. <http://www.bankaditalia.it>
50. <http://www.krugosvet.ru>
51. <http://www.geo2000.da.ru>
52. <http://www.italyproject.ru>
53. http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/Ukraine_e.htm.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Структура експорту Італії по галузях (%) у 2007 році

Джерело: www.ukrstat.gov.ua

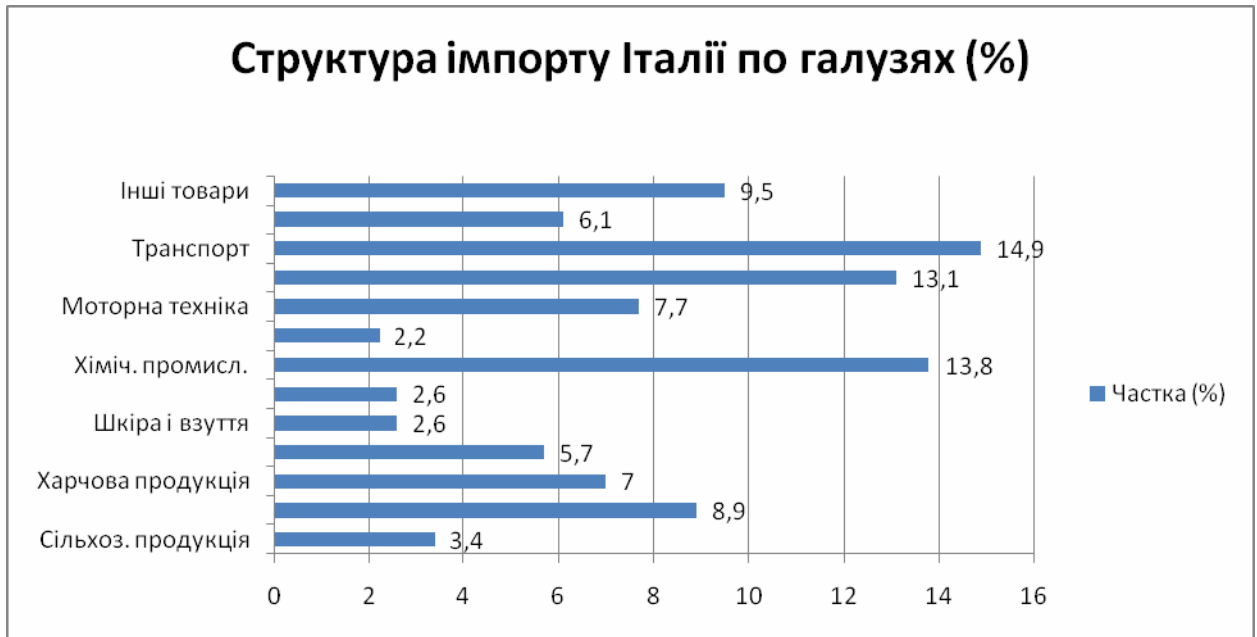
ДОДАТОК Б

Структура експорту Італії по галузях (%)

Галузь	Частка (%)
Сільгосп. продукція	1,5
Сировина і мінерали	3,5
Харчова продукція	5,5
Текстиль і одяг	10,6
Шкіра і взуття	5,2
Вироби з паперу	2,3
Хіміч. промисл.	10,3
Пластмаси і гуми	3,7
Моторна техніка	19,6
Електронне устаткування	9,1
Транспорт	11,5
Інші товари	6,2
Метал і продукти з металу	8,0

Джерело: Banca d'Italia Economic Bulletin, 2007

ДОДАТОК В

Джерело: www.italyproject.ru

ДОДАТОК Г

Структура імпорту Італії по галузях (%)

Галузь	Частка (%)
Сільгосп. продукція	3,4
Сировина і мінерали	8,9
Харчова продукція	7
Текстиль і одяг	5,7
Шкіра і взуття	2,6
Вироби з паперу	2,6
Хіміч. промисл.	13,8
Пластмаси і гуми	2,2
Моторна техніка	7,7
Електронне устаткування	13,1
Транспорт	14,9
Інші товари	6,1
Метав і продукти з металу	9,5

Джерело: Banca d'Italia Economic Bulletin, 2007

ДОДАТОК Д

	Об'єм експорту	Об'єм імпорту	Чиста торгівля	Експорт, як частка світового експорту (%)	Імпорт як частка світового імпорту (%)	Зростання експорту (% р, а,)	Зростання імпорту в (% р, а,)
00 Всього експорт	410845159	437396664	-26551505	3,4274	3,5793	13	15
01 Живі тварини	55840	2105400	-2049560	0,3886	14,6093	19	8
02 М'ясо і харчові м'ясні субпродукти	1568921	5366709	-3797788	2,3143	8,0944	14	15
03 Риба і ракоподібні	536476	3718353	-3181877	0,8552	5,3294	14	12
04 Молоко і молочні продукти	1712839	3548244	-1835405	3,6243	7,5535	13	10
05 Продукти тваринного походження	84151	227285	-143134	1,5719	4,1652	13	10
06 Древа і інші рослини	729082	642012	87070	4,9412	4,4204	8	5
07 Овочі і деякі їстівні коренеплоди	1185664	1331894	-146230	3,1124	3,3525	7	9
08 Їстівні плоди і горіхи	2943969	2387468	556501	5,6188	3,9705	9	13
09 Кава, чай, маті (парагвайський чай) і прянощах	705102	971014	-265912	3,2056	4,4045	19	19
10 Зернові	492093	1885501	-1393408	0,9948	3,5695	7	7
11 Продукція мукотельно-круп'яної промисловості	240007	179220	60787	2,6749	1,9748	2	7
12 Олійне насіння і плоди	236753	891939	-655186	0,7411	2,6088	11	10
13 Шелак;камеди, смоли	144036	131760	12276	4,1558	3,4588	10	8
14 Інші продукти рослинного походження	3152	41753	-38601	0,5677	5,8287	17	19
15 Жири і масла	2040041	3025707	-985666	4,5985	6,7456	19	17
16 Вироби з м'яса, риби	648672	1255212	-606540	2,2188	4,5895	13	15
17 Цукор і кондитерські вироби з цукру	408573	777674	-369101	1,38	2,5514	12	8
18 Какао і продукти з нього	806014	694584	111430	3,4679	2,9737	20	13
19 Вироби із зерна хлібних злаків, муки	3268323	1138943	2129380	10,0039	3,5451	11	21
20 Продукти переробки овочів, плодів	2409050	1050681	1358369	6,7354	2,9685	7	9
21 Інші різні харчові продукти	1283936	737394	546542	3,8892	2,1326	14	13
22 Алкогольні і безалкогольні напої	5814609	1624323	4190286	8,5132	2,3374	11	11
23 Залишки і відходи харчовосмакової промислов.	341098	1509396	-1168298	1,0585	4,3557	9	6

	Об'єм експорту	Об'єм імпорту	Чиста торгівля	Експорт, як частка світового експорту (%)	Імпорт як частка світового імпорту (%)	Зростання експорту (% р, а,)	Зростання імпорту в (% р, а,)
24 Тютюн і промислові заміники тютюну	234290	2439871	-2205581	0,9107	8,5175	-1	14
25 Сіль;сера; землі і камінь	838479	1968759	-1130280	2,8506	5,4192	12	11
26 Руди, шлаки і зола	297747	2084404	-1786657	0,3115	1,7758	58	27
27 Паливо мінеральне, нафта і продукти їх перегонки	14417018	53947077	-39530059	0,819	2,9664	34	25
28 Продукти неорганічної хімії	1057849	1782598	-724749	1,2949	2,0234	8	11
29 Органічні хімічні сполуки	6164991	14174606	-8009615	2,0725	4,5038	10	14
30 Фармацевтичні продукти	12832804	13125231	-292427	4,4646	4,4597	13	16
31 Добрива	166422	718199	-551777	0,5785	2,1891	27	8
32 Екстракти дубильні або фарбувальні	2416717	2518670	-101953	4,2262	4,399	12	8
33 Ефірні масла;парфюмерні засоби	2931548	2550632	380916	4,5078	4,0396	14	11
34 Мило, мастила, віск, свічки, миючі засоби	1685734	1139249	546485	4,975	3,3407	11	11
35 Білкові речовини, крохмалі, клеї, ферменти	578582	610062	-31480	3,4728	3,5006	13	8
36 Вибухові речовини	25985	85615	-59630	0,9178	2,7689	14	5
37 Фото- і кінотовари	488913	880904	-391991	2,3786	4,3956	4	6
38 Інші хімічні продукти	4018303	4293603	-275300	3,7644	3,9304	16	11
39 Пластмаси і вироби з них	16787006	17255531	-468525	4,3722	4,4864	14	17
40 Каучук і гумові вироби	4264486	4362248	-97762	3,6255	3,6268	14	14
41 Шкіряна сировина і шкіра	4451904	3696136	755768	15,3733	13,4046	4	
42 Вироби з шкіри	4148691	2163180	1985511	10,7417	5,0663	16	19
43 Натуральний і искусственный хутро і вироби з них	409104	447546	-38442	5,5044	7,7597	12	12
44 Деревина і вироби з неї	1844289	5660800	-3816511	1,6686	4,948	8	11
45 Пробка і вироби з неї	52961	165766	-112805	2,8929	9,2962	-1	11
46 Вироби з соломи	12014	77510	-65496	0,5864	3,9547	18	9
47 Паперова маса з деревини	127461	2230447	-2102986	0,4237	6,678	22	9
48 Папір і картон	6422642	5549958	872684	4,3538	3,7102	10	9
49 Друкарські книги, газети, репродукції	1816107	784096	1032011	4,7626	2,0719	7	7

	Об'єм експорту	Об'єм імпорту	Чиста торгівля	Експорт, як частка світового експорту (%)	Імпорт як частка світового імпорту (%)	Зростання експорту (% р, а,)	Зростання імпорту в (% р, а,)
50 Шовк	463599	387959	75640	13,8814	12,9196	13	17
51 Шерсть	2781193	1632063	1149130	20,7756	12,7598	4	5
52 Бавовна	3159200	1974841	1184359	6,3431	4,2343	4	3
53 Інші рослинні текстильні волокна	432709	254556	178153	11,9666	7,2853	13	5
54 Хімічні нитки	2284146	1656837	627309	6,0418	4,8481	5	1
55 Хімічні штапельні волокна	1441951	1336630	105321	5,0143	4,7292	3	8
56 Вата, повсть і неткані матеріали	1478445	554578	923867	9,2931	3,7033	12	11
57 Килими і інші текстильні підлогові покриття	174462	294300	-119838	1,3779	2,4651	13	10
58 Спеціальні тканини	645718	364104	281614	5,3376	3,4364	10	6
59 Текстильні матеріали, просочені, з покриттям	905229	480164	425065	5,291	3,0652	4	5
60 Трикотажне полотно	1241265	465203	776062	5,7558	2,5501	9	8
61 Одяг і приладдя одяг, трикотажний	7077876	6099658	978218	4,8621	4,4417	7	21
62 Одяг і приладдя одяг, текстильний	11510326	7176198	4334128	7,2352	4,6085	8	14
63 Інші готові текстильні вироби	755794	958837	-203043	2,0916	2,6962	7	18
64 Взуття, гетри	9685622	5059259	4626363	12,9615	6,3311	6	13
65 Головні убори і їх частки	363160	252788	110372	7,2422	4,5011	6	23
66 Парасольки, тростини	51143	87323	-36180	2,8093	4,35	5	13
67 Шкіра птиць, пір'я, штучні квіти, людське волосся	56009	118888	-62879	1,8193	3,2951	17	15
68 Виробу з каменя, гіпсу, цементу	3373806	1011428	2362378	10,3252	3,0719	7	15
69 Керамічні вироби	5579645	957281	4622364	16,5253	2,8231	8	14
70 Стекло і вироби з нього	2629096	1907448	721648	5,0451	3,6613	9	7
71 Перли, коштовні камені, метали, монети, і т.д	7418791	7210274	208517	3,1464	3,1896	8	9
72 Чорні метали	12815049	22342191	-9527142	3,907	6,6747	31	30
73 Вироби з чорних металів	17224876	5510516	11714360	8,308	2,651	21	20
74 Мідь і вироби з неї	3694115	9317979	-5623864	2,7434	7,2583	37	41
75 Нікель і вироби з нього	118792	1416943	-1298151	0,4103	4,4785	25	33
76 Алюміній і вироби з нього	5739140	6127535	-388395	4,1665	4,4843	17	18
78 Свинець і вироби з нього	30787	186542	-155755	0,7269	4,3289	8	25
79 Цинк і вироби з нього	264042	962501	-698459	1,3662	5,5557	63	41

	Об'єм експорту	Об'єм імпорту	Чиста торгівля	Експорт, як частка світового експорту (%)	Імпорт як частка світового імпорту (%)	Зростання експорту (% р, а,)	Зростання імпорту в (% р, а,)
80 Олово і вироби з нього	17668	65364	-47696	0,4697	1,6476	17	17
81 Інші недорогоцінні метали	201433	392924	-191491	1,3215	2,6357	17	19
82 Інструмент, ножові вироби	1680949	1630426	50523	3,9537	3,7858	11	8
83 Інші вироби з недорогоцінних металів	3654382	1209221	2445161	8,4205	2,7526	13	18
84 Реактори ядерні, казани, устаткування	84840704	40773317	44067387	5,4098	2,6172	13	10
85 Електричні машини і устаткування	28034522	32919397	-4884875	1,7217	1,9438	13	13
86 Локомотиви залізничні і пересувний склад	682452	573051	109401	2,6332	3,198	6	24
87 Засоби наземного транспорту, окрім залізничного	33843782	46944552	-13100770	3,405	4,7142	13	12
88 Літальні апарати	3153919	2175643	978276	1,806	1,3978		
89 Судна, човни і інші плавучі засоби	3805275	1778297	2026978	4,2074	2,5945	9	22
90 Прилади і апарати оптичні	9285749	10616694	-1330945	2,5003	2,7964	15	11
91 Годинник і їх частки	828088	1350602	-522514	3,0483	4,954	14	10
92 Інструменти музичні	176879	176772	107	3,4543	3,1752	1	14
93 Зброї і боєприпаси, частки і приладдя цього	513059	96969	416090	6,9007	1,4451	14	-1
94 Меблі	13489272	3038759	10450513	9,8342	2,0482	7	19
95 Іграшки, ігри і спортивний інвентар	1600892	2033769	-432877	2,3402	2,3059	7	13
96 Різні готові вироби	1011217	743355	267862	4,8241	3,502	8	10
97 Витвори мистецтва, колекції і антикваріат	166860	101149	65711	0,9713	0,6258	21	
99 Предмети споживання, у іншому місці не визначені	4311626	24716418	-20404792	1,3379	6,6152	25	32

Джерело: <http://www.intracen.org/menus/countries.htm>

АНОТАЦІЯ

до магістерської роботи

студента 5 курсу

факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

напряму підготовки «Міжнародні економічні відносини»

Гончаров Олексій Олександрович

на тему:

«Структурні зрушення в зовнішній торгівлі Італії в умовах її членства в ЄС»

Випускна робота магістра присвячена дослідженню сучасного стану, проблем та перспектив структурних зрушень в зовнішній торгівлі Італії в умовах її членства в ЄС.

Структурно робота складається з вступу, 3 розділів, висновків; містить 90 сторінки тексту, 19 таблиць, 4 додатків. Список використаних джерел включає 46 найменувань літератури.

Перший розділ роботи – теоретичний, містить методику аналізу зовнішньоторгівельного обороту країни.

У другому розділі розглядається зовнішня торгівля Італії, її вільні економічні зони, а також динаміка економічного розвитку і структурні зрушення в економіці Італії.

Третій розділ присвячений оцінці перспектив розвитку зовнішньої торгівлі Італії та розглянуті проблемні питання в зовнішньоторгівельному секторі.

Ключові слова: торгівельні та економічні відносини, зовнішня торгівля, державне регулювання, партнери, експорт, імпорт, іноземні інвестиції, торговельна політика.

DIPLOMA SUMMARY (Addendum to diploma)

of the master's diploma

of the 5th year student

of international economic relations and tourism business faculty

of Kharkov national university of V.N. Karazin

International economic relations specialty

Goncharov Aleksey Aleksandrovich

on the topic: "Structural changes in foreign trade of Italy in the terms of its membership in ES"

Final work of master's diploma is devoted research of the contemporary state, problems and prospects of structural changes in foreign trade of Italy in the conditions of its membership in ES.

Structurally this work consists of introduction, 3 parts, conclusions; it also contains 90 pages of text, 19 tables, 4 enclosures. The list of used sources contains 46 literature denominations.

First part of the work is theoretical, contains the method of analysis foreign trade turnover of the country.

Second part considers Italian foreign trade, its free economic areas, dynamics of economic development and structural changes in the economy of Italy.

The third part is devoted estimations of prospects in development foreign trade of Italy and problem questions in a foreign trade sector.

Key words: trade and economic relations, foreign trade, government regulation, partner, export, import, foreign investments, trading policy.

А Н Н О Т А Ц И Я

к магистерской работе

студента 5 курса

факультета международных экономических отношений

и туристического бизнеса

Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина

направления подготовки «Международные экономические отношения»

Гончарова Алексея Александровича

на тему:

«Структурные сдвиги во внешней торговле Италии в условиях её членства в ЕС»

Выпускная работа магистра посвящена исследованию современного состояния, проблем и перспектив структурных сдвигов во внешней торговле Италии в условиях её членства в ЕС.

Структурно работа состоит из вступления, 3 разделов, заключения; содержит 90 страницы текста, 19 таблиц, 4 приложения. Список использованных источников включает 46 наименований литературы.

Первый раздел работы - теоретический, содержит методику анализа внешнеторгового оборота страны.

Во втором разделе рассматривается внешняя торговля Италии, ее свободные экономические зоны, динамика экономического развития и структурные сдвиги в экономике Италии.

Третий раздел посвящен оценке перспектив развития внешней торговли Италии и проблемные вопросы во внешнеторговом секторе.

Ключевые слова: торгово-экономические отношения, внешняя торговля, государственное регулирование, экспорт, импорт, иностранные инвестиции, торговая политика.